

PRAVOS

Pravni fakultet Osijek

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Bilten Pravne klinike Pravnog fakulteta u Osijeku

OSIJEK PRO BONO

<http://klinika.pravos.unios.hr/>

KLINIKA NEWS

Osijek, siječanj 2022., broj 4

Drage kolegice i kolege, dragi kliničari i prijatelji Pravne klinike Pravnog fakulteta u Osijeku, dragi hrvatski građani, ponosni smo što vam možemo predstaviti novi broj naših kliničkih novina – biltena „Klinika News“. 2021. godina je bila izazovna za Kliniku. Cjelokupni sustav našega djelovanja morali smo inovirati i prilagoditi pandemijskim uvjetima, međutim u istom vremenu zadržati sve moduse rada koji su postali uvriježeni pri čemu prvenstveno mislimo na izravan „face to face“ kontakt sa strankama. Susreti sa strankama po naravi stvari u ovom ludom vremenu predstavljaju epidemiološki rizik, međutim taj rizik smo odlučili odgovorno preuzeti kako bi očuvali kontinuitet kliničkih operacija iz centralne kliničke jedinice. Redovita dežurstva, dobra komunikacija i organiziranost rada u grupama, strogo pridržavanje internih rokova te nadasve jedna visoka razina kolegijalnosti i uvijek pozitivne i poticajne radne atmosfere omogućili su da se posao u Klinici unatoč svemu odvija uredno bez stvaranja zaostataka u radu sa zaprimljenim predmetima. Kao uvijek, i u novom broju naših novina donosimo niz zanimljivih tekstova, intervjuja i osvrta. Po ustaljenom obrascu, sa željom da naglasimo međunarodni karakter kliničkog pravnog obrazovanja te potrebu da informiramo naše kolegice i kolege o stanju pravnog obrazovanja drugdje u svijetu zamolili smo Mareike i Lisu da nam objasne kako funkcioniра studiranje prava u Njemačkoj te da nam približe aktivnosti institucije na kojoj rade - Europa Instituta iz Saarbrückena u Njemačkoj. Institut

je već godinama jako angažiran na području srednje i istočne Europe i veliki broj studenata i profesionalaca iz Hrvatske i nama susjednih država imao je mogućnost studirati u Saarbrückenu ili samo boraviti na Institutu radi prikupljanja materijala i istraživanja. Slijedi niz drugih zanimljivih intervjuja. Prvi je s provela Petra Štivić s odvjetnicom Lidjom Horvat na temu prava osoba lišenih slobode. Odvjetnica Horvat je velika stručnjakinja za ovaj segment prava i vjerujemo kako će njezine riječi biti pozorno pročitane. Slijedi intervju koji je provela naša bivša predsjednica Vijeća studentskih mentorova Ana-Marija Bajan sa Stjepanom Semialjcem, našim bivšim kliničkim mentorom koji se skrasio u Zagrebu gdje radi u jednom javnobilježničkom uredu. Stjepan nam spremno otkriva neke tajne javnobilježničkog posla. Nakon intervjuja sa Stjepanom slijedi intervju s gospodom Monikom Baban Broder – voditeljicom Odsjeka za udruge, birače i besplatnu pravnu pomoći Osječko-baranjske županije koja nam ukratko prezentira sustav odobravanja sekundarne pravne pomoći te u tom smislu iznosi neke korisne podatke. Ivona Balog nam u svojem tekstu „Malo nas je, ali nas ima“ pomaže da shvatimo koje je svrha popisa stanovništva i kako se on provodio i razvijao kroz povijest. Također, Ivona u zasebnom tekstu ukratko referira o darovnom ugovoru koji predstavlja čest posao među građanima. Vanessa Spada nam donosi dva zanimljiva teksta – jedan o izvlaštenju i drugi o zaštiti potrošača, dok se Lucija Tušić bavi jednom temom koja je često predmet kliničke

obrade – nasljedivanjem i ostavinskim postupkom. Na Lucijin tekst fenomenalno se nadovezuje Maria Petracović kada piše o temeljnim aspektima oporuke, nakon čega slijede razmatranja Lorene Pofuk o pravnom režimu zaštite državne granice, pravu na azil te problemu neregularnog useljavanja. Maja Čalušić u svojem doprinisu našem biltenu govori o posvojenu u hrvatskoj pravu te objašnjava temeljne aspekte ovog obiteljsko-pravnog instituta. Slijedi tekst koji je pripremila Valerija Novački u kojem Valerija jezgrovito opisuje europsku regulaciju u vezi provođenja naloga za izvršenje za nesporne tražbine. Kristina Zavžel i Sara Trtica u svojem osvrtu bave jednom veoma aktualnom temom - problematikom zapošljavanja preko agencije.

Arijana Raspudić, sadašnja studentska voditeljica kliničkih operacija donosi pregled naših „non-core“ aktivnosti – različitih susreta i suradnji koje redovito obavljamo tijekom godine na što se nadovezuje Ana-Marija Marić s kratkim ekspozeom o tome tko smo i što radimo. Na samom kraju Jelena Lucić podsjeća na željeznici i vožnju vlakom kao temeljni, najbolji, najčišći, najudobniji, a negdje u svijetu i najbrži način prijevoza, uvijek pri srcu studentima i svim putnicima. Članak voditelja Klinike Zvonimira Jelinića o vladavini prava i stanju u pravosuđu također nalazi svoje mjesto u novom broju naših novina.

Voditelj i studenti mentorи Pravne klinike Pravnog fakulteta u Osijeku OSIJEK PRO BONO

Izdavač: Pravna klinika Pravnog fakulteta u Osijeku OSIJEK PRO BONO, Ribarska 1, 31000 OSIJEK – HR; osijekprobono@gmail.com

Zvonimir Jelinić / glavni urednik; Arijana Raspudić / izvršna urednica; Dizajn i tisk / Grafika d.o.o. Osijek

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo
pravosuđa

Ovaj bilten financiran je sredstvima iz projekta odobrenog od strane Ministarstva pravosuđa na temelju natječaja za financiranje projekata ovlaštenih udruženja i pravnih klinika za pružanje primarne pravne pomoći

Interview with Dr. Mareike Fröhlich LL.M., Head of International Cooperation & Projects/ SEE|EU Cluster of Excellence in European and International Law of the Europa-Institute of Saarland University, Saarbrücken, Germany

Dr. Mareike Fröhlich LL.M.

Within the legal academic community, it is known that the legal education at German universities is rather unique compared to the systems existing elsewhere in Europe. What makes German legal education so unique in the European context? Is it the way the law study programs are constructed, the availability of the specialization in certain legal fields, the way the examinations are conducted and constructed, the requirement to learn foreign languages or something else stands at the core of the issue?

The German system is unique in the way that it has not introduced bachelor and master studies according to the Bologna process. Germany is criticized for this from various direction but defended it with the high quality of the German Legal studies which end in a state examination after the university studies. It took several implications of the Bologna reform, like a better specialization and internationalization, and included them into the existing curricula. The specific German approach is characterized by its teaching techniques that asks students to apply their legal theoretical knowledge, which is based on the law itself, from the very beginning by solving cases. This case-approach does not mean that case-law is taught like in the UK or other common law systems, it is more designed in the way that cases involving several legal problems need to be solved and legal opinions need to be drafted in a special way. Very few subjects, e.g., legal theory, do not use this technique. This way allows students to apply their knowledge to unknown legal problems and cases. The exams, especially the state examination, are designed in so far that also here only cases (in a bigger scope) need to be solved, meaning that in the field of public law an exam does not only deal exclusively with constitutional law rather a case in administrative law is combined with questions of constitutional law, e.g. fundamental rights. This makes German graduates so interesting also for foreign law firms or institutions since they are equipped with a technique to use unknown legal texts to unknown legal cases. Moreover, various specializations are available in most of the faculties which are examined in a final examination of the universities and is then combined with the state examination. At Saarland University, we are lucky that we have the Europa-Institute which offers a LL.M. programme in European and International Law and the students of the traditional legal studies are allowed to take several courses and a certificate will be awarded at the end. Unfortunately, the requirement to learn foreign languages is in most of the faculties not very well developed. It would be preferable to improve it but the lack of it reflects the fact that most of the graduates work afterwards in a purely

national environment with German cases. Interestingly, in the last years more and more faculties set up bachelor and master studies besides the legal studies with state examination.

In Croatia, fortunately or unfortunately, we do not have any system of evaluation of students' knowledge outside university while, as we understand it, the state examinations are mandatory in Germany for everyone wishing to professionally engage in the practice of law. What are the key features and differences between the first and the second state examination? If someone fails to pass the first or the second state exam is the retake of the exam allowed?

To understand the German system better, you need to know that both state examinations qualify graduates as fully qualified lawyers which is the precondition to work afterwards as a judge, public prosecutor or as an attorney and notary as well as in several cases in the public administration or governmental institutions. Mainly companies employ graduates with only one state exam or graduates with a bachelor or master's degree. And only with a first state examination graduates are allowed to sign up for a legal traineeship/clerkship, the Referendariat, afterwards. This is a two-year training period which is implemented and organised by the state. Participants get trained at courts, public prosecution offices, law firms, public administration, and other institutions. The traineeship follows a special structure which ends in the second state examination. Whereas the first state examination addresses mainly substantive law, the second state examination focusses on procedural aspects and enforcement actions. This does not mean that for the second state exam substantive law is excluded, it is also part of the legal problems which need to be solved in the exam. The second state examination allows to enrol in the bar so that those who failed it are not able to work as an attorney, judge, notary or public prosecutor. As mentioned, there are other fields where they could work but still most employers ask for both state examinations. If you fail it there is the possibility to retake it once, under certain circumstances also twice. This is also the reason why legal bachelor and master studies became recently that popular since the first state exam can be compared to the master's degree. In case one student failed that would have at least a bachelor's degree. With the traditional studies, they would have no university degree at all, and this after 4-6 years of studies. By the way, foreign graduates could also work in Germany when they either proof the equivalence of their studies and degree or take a so-called "Gleichwertigkeitsprüfung" (exam about the equivalence) which could be compared to the first state exam. And according to European Law, graduates could work in Germany when they use the foreign designation to inform their clients that they are not a German lawyer, but they are not allowed to represent clients in front of courts.

So, Mareike, let us make this one clear...getting the Referendariat is not a problem at all? Is it well paid, i.e., is it possible to cover living expenses with Referendariat until the second state examination is taken?

As a German graduate, it is not a problem to get a position for the "Referendariat", but since it is organized by the federal states in Germany different rules apply. Depending on the grade, some graduates have to wait and, in some cities, only those are allowed to apply who already studied and lived in those cities. The salary is not comparable to other jobs which you start after graduation. It is more an allowance, and which ranges from 800 to 1000 euros. This could be enough in some cities but in Munich, Frankfurt and other big cities in Germany it just covers the rent and a few other expenses. Many referendars need to work in another job to cover their living expenses.

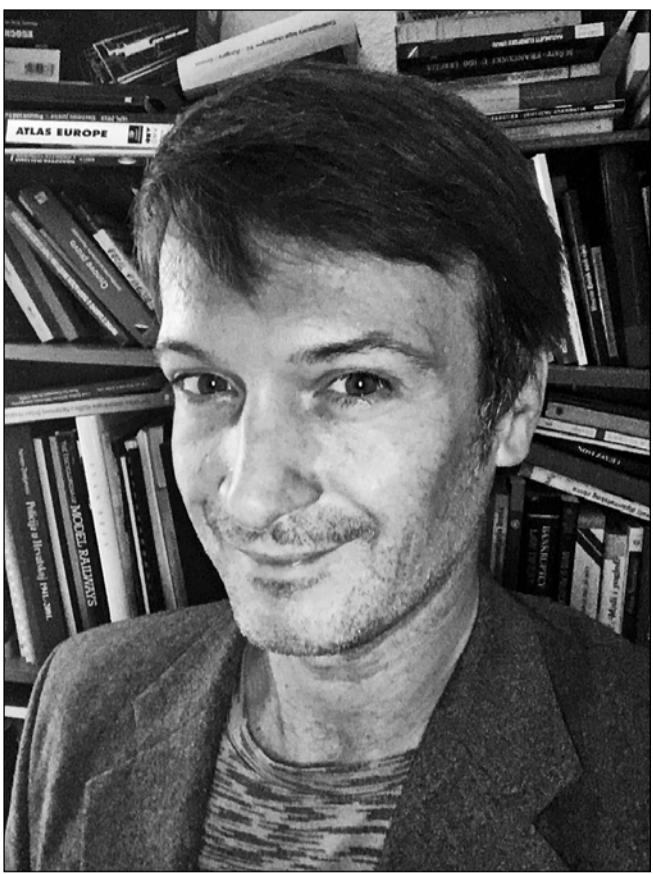
As a person who is aware of and closely follows the major developments in German legal education,

what can you say about the recent changes and developments within the system? Is studying law still popular among young people after gymnasium or numbers are declining? Is there a tendency for programs to be internationalized or at least upgraded with the latest legal developments no matter whether they are strictly domestic or international?

Legal studies are often criticized of being very conservative when it comes to changes but recently there have been some initiatives by the ministries of justices to reform the legal education. There is a tendency to internationalize a bit more the curriculum and to encourage students to go abroad with an Erasmus mobility which is unfortunately not often used by German law students. There is a small decline in the numbers of students but if this is because of the low birth rate of the current student generation or because other studies are more popular, I cannot really say. When it comes to legal developments, recent case law is always included in the courses and in this regard German legal studies are in all faculties up to date, but a lot of new topics/subjects are now included in the curricula of legal studies, like data protection, media law, artificial intelligence etc. The biggest developments can be maybe recognized in the education of key competences, especially those which are asked from attorneys. This is also part of our Erasmus+ strategic partnership MELE (Modernising European Legal Education) in which also Osijek together with SEELS (South European Law School Network) is working. One big problem is that most professors and lecturers are legal experts but their teaching experience in this field needs some improvement. Besides innovative teaching methods, also legal clinics could be a good place to train key competences. Unfortunately, they are not that often established so far in Germany.

The comparison of costs is always interesting for students. That is why lastly, we would like to ask you how much it costs to study law in Germany per academic year? We are aware that the price can vary and that it depends on many factors, but still, it would be very interesting to learn about some median price of tuition fees and living costs. Are foreign students eligible for some kind of state or university support funding?

In case students want to enrol in the traditional legal studies as explained above, this would not create high tuition fees since primary higher education is free of charge, only an administrative fee (around 300-400 euros per semester) has to be paid. As far as I know, those studies are open to all students, as long as they proof a high school diploma (equivalent to the German Abitur). If that makes sense, needs to be decided by every student, because those who want to go back to their home country might be faced with the same problems I described above, and they are educated in German law which might not be of interest in their home country. Our university grants no funding neither for foreign nor for German students. German students can apply for a state support (Bafög), foreign students are only eligible when they lived 5 years in Germany, are married to a German or have a child with a German citizenship or their parents/husband/wife are employed in Germany. To come for a semester to Germany, students could use the Erasmus+ mobility. With this students could also attend courses in the LL.M. program in European and International Law of the Europa-Institut. To enrol for the whole program, the tuition fee is 5600 euros plus the administrative fee and living costs, but which are rather low compared to other German cities. For such programmes the German Academic Exchange Service (DAAD) or some political foundations, like the Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS), offer scholarships. I can only recommend to study abroad and get an insight view into a different legal system or to gain knowledge in European and International Law. This could be used all over Europe, regardless if students want to stay in Germany, Croatia or maybe go to Brussels.

Izv. prof. dr. sc. Zvonimir Jelinić

Uvod

Našim studentima, profesorima, pravnim praktičarima, ali i drugim osobama koje redovito prate događanja iz političkog i društvenog života poznato je da se pojam "vladavina prava" svestrano i svakodnevno rabi u pravnoj literaturi, tiskanim i elektronskim medijima, radiju, televiziji te mnoštvu domaćih i međunarodnih dokumenata koji dotiču razna politička, ekonomski i pravna pitanja. U Republici Hrvatskoj vladavina prava najčešće se spominje u negativnom kontekstu, redovito onda kada mediji objave informacije o nekoj sudske odluci, aferi ili kriminalnim radnjama pojedinaca ili skupina ljudi. Autoru je još uvijek u životu sjećanju rasprava sa studentima u "book caffe-ima" preko puta matičnog Fakulteta iz vremena kada su se s nestrpljenjem očekivale nove Facebook objave pravomoćno osuđene osobe koja je netom prije izricanja prve osuđujuće presude prešla državnu granicu i skrasila se u Bosni i Hercegovini. Dakako, taj konkretni slučaj nije jedini slučaj o kojem se izvještava i raspravlja u formi "skandala", "afe-re", "pravnog apsurda" i sličnih izraza i jezičnih konstrukcija. Svim građanima koji prate vijesti i medije poznato je kako postoji cijeli niz postupaka i pravnih situacija uz koje se vežu nedoumice i upitnici i na koje se rijetko pružaju bilo kakvi, a kamoli razumni odgovori ili projekcije uspjeha određenih pravnih akcija i aktivnosti (primjerice vođenja postupaka za koje je dosta izgledno da ćete ih izgubiti kao što je svojevremeno izgubljena arbitraža u Švicarskoj protiv kompanije MOL hrvatske porezne obveznike koštala desetke milijuna dolara). Aktivnost sudova nije jedina koja je pogodena incidentima i aferama. Posljednja događanja u samom vrhu DORH-a i USKOK-a kojima su građani mogli svjedočiti ispred malih ekrana također ne doprinose povjerenju građana u pravosudne institucije i nema sumnje da takvi događaji dodatno potkopavaju bilo kakav spomen vladavine prava u njegovom idealnom i pozitivnom kontekstu. Osim toga, takve pojave pokazuju da problemi ne postoje samo u vezi s postupanjem sudova, već i u postupanju drugih tijela koja sudjeluju u vršenju funkcije pravosuđenja te s polugama vlasti koje vrše neki oblik kontrole nad radom tih tijela.

Ipak, treba uzeti da konkretni slučajevi i njihovi reponi nisu dobar instrument već samo indikator za davanje ocjene o stanju vladavine prava i prilikama u pravosuđu. Kvalitetne analize iziskuju cijelovitu snimku i procjenu stanja jer je stara, možemo reći „klinička zakonitost“ da kvalitetno liječenje zahtii-

O vladavini prava i stanju u građanskom pravosuđu

jeva postavljanje jasne kliničke slike, dakle slike koja će u konačnu prosudbu uključiti niz dostupnih spoznaja i podataka. Tako činjenica da hrvatsko pravosuđe na godišnjoj razini obrađuje golemu količinu predmeta može sugerirati da su pojedinačne afere i loše odluke iznimke te da pravosuđe u cjelini radi dobar posao, dok vladavina prava predstavlja nešto čemu se kontinuirano teži kroz stvaranje pretpostavaka za njezino konačno ostvarenje, a to opet nije isključivo stvar pravnog sustava, organizacije pravosuđa i kvalitete zakona, već i niza drugih, u naravi političkih čimbenika. Radi boljeg razumijevanja dalnjih redaka važno je uvodno ponoviti što je vladavina prava i što ona danas u kontekstu modernog liberalnog društva predstavlja i znači. Studenti prava, diplomirani pravnici, pravosudni i politički dužnosnici te posebno profesori prava ne bi smjeli imati odviše nedoumica ili problema raspravljati o temeljnim značajkama vladavine prava kao i onome što se nalazi u samoj srži ovog općeprihvaćenog idealu, ovo neovisno o činjenici da je u literaturi, a posebno u političkoj praksi termin vladavina prava katkada nejasan i/ili dosta ekstenzivno interpretiran.

Vladavina prava

S vladavinom prava studenti prava susreću se rano, već tijekom prve godine studija kada slušaju predavanja i uče materiju starih etabliranih kolegija poput Teorije prava i države, Ustavnog prava te kolegije iz pravne povijesti. Studenti tada dolaze u priliku slušati o različitim konceptima koji su se vezivali za vladavinu prava pa tako, primjerice, studenti Pravnog fakulteta u Osijeku iz udžbenika pokojnog profesora Duška Vrbana "Država i pravo" uče da je da je jedan od najvažnijih elemenata pravne države te ujedno najučinkovitiji mehanizam ograničenja vlasti postupanje prema pravu, postojanje pravnog sustava i svojevrsna premoć općenormativnih akata ili zakona koji sprečavaju samovolju javne vlasti i postupanje na štetu ili u korist pojedinaca. Riječ je o konceptima koji se mogu ekstrahirati iz sadržaja oba za vladavinu prava ključna pojma koji se u engleskom i njemačkom jeziku javljaju kao – "The Rule of Law" i "Rechtsstaat". Spomenuti pojmovi nisu istoznačnice niti se u pravnoj povijesti razvijaju i pojavljuju istodobno. Vladavina prava se prvotno javlja još u tekstovima starogrčkih filozofa, dok se „Rechtstaat“ pojmovno i teoretski uobičjava tek krajem XVIII. stoljeća s ciljem objašnjavanja fenomena moderne države koja ima monopol nad stvaranjem prava. S vremenom oba su se pojma konceptualno profilirali kao instrumenti i simboli otpora prema nastojanjima izvršnih vlasti da putem propisa i svojih arbitrađnih odluka ograničavaju temeljna prava i slobode i štetno djeluju na temeljne društvene vrijednosti poput slobode, jednakosti, pravnog pluralizma, društvene tolerancije i drugih danas etabliranih vrijednosti. Kao ključni mehanizam za uspostavu društva u kojem postoji vladavina prava često se navodi uvođenje i postojanje jasnih procedura za donošenje propisa kako bi se osigurala njihova sukladnost s temeljnim društvenim vrijednostima te omogućavanje tijelima koja su neovisna o zakonodavnoj vlasti da izvrše provjeru kvalitete i smislenosti novih normativnih rješenja (sve ovo, dakako, podrazumijeva čvrstu i jasnu razdoblju vlasti). Ako govorimo o vladavini prava u institucionalnom smislu tada prvenstveno govorimo o potrebi da pravni sustav i država budu ustrojeni na način da spremno i bez iznimke sankcioniraju sve one koji se ne pridržavaju propisanih pravila. U procesnom smislu vladavina prava podrazumijeva odsustvo

arbitrarnosti u postupanju sudova i drugih tijela koja odlučuju o pravima i obvezama te postojanju kaznene odgovornosti, a kada je riječ o vladavini prava u supstancialnom smislu tada na umu trebamo imati neraskidivu vezu između vladavine prava i ljudskih prava te opću odredbu prema kojoj su svi pred zakonom jednaki (potonje se uklapa i u koncept institucionalne vladavine prava). Ispada da je taj posljednji, supstancialni aspekt vladavine prava ujedno i najkomplikiraniji zato što propisi mogu biti loši, takvi da ne ostvaruju savršen balans između prava i pravde što tada otvara cijeli niz drugih pitanja i problema.

Na međunarodnom planu primjetna je tendencija da se vladavina prava stavlja u izravnu vezu s ekonomskim razvojem i razvojem međunarodne trgovine, dok se na unutrašnjem planu ocjena vladavine prava danas redovito povezuje s odsustvom koruptivnih praksi u svim sferama vođenja države i funkcioniranja državnih tijela, osiguranju pristupa neovisnim i nepristranim sudovima te sa sposobnosti sudova da svoja ovlaštenja i dužnosti izvršavaju učinkovito i kompetentno i propise primjenjuju na jedinstven način.

World Justice Project, organizacija koja redovito objavljuje i financira publikacije na temu vladavine prava indeks vladavine prava vrednuje prema percepciji i iskustvima poslovnih organizacija i građana s pravosudnim tijelima što je u skladu s istraživanjima koje provodi Europska komisija. Upravo se Europska komisija u posljednje vrijeme značajno angažirala u cilju promocije vladavine prava svjesna da prijetnje vladavini prava izravno potkopavaju pravni sustav i funkcioniranje Europske unije. Jedan od temeljnih zahtjeva koje Europska komisija postavlja je da sva tijela javne vlasti uvijek djeluju u okviru ograničenja utvrđenih zakonom, u skladu s vrijednostima demokracije i temeljnih prava te pod nadzorom neovisnih i nepristranih sudova. Zbog velikih problema s vladavinom prava u pojedinim važnim državama članicama Komisija je formirala jedan potpuno novi instrument koji se naziva Izvješće o vladavini prava s ciljem praćenja pozitivnih i negativnih promjena u četiri temeljna stupa ključna za vladavinu prava: riječ je o pravosudnom sustavu, borbi protiv korupcije, praćenju stanja u vezi medijskog pluralizma te institucionalnih pitanja povezanih s diobom vlasti.

U Republici Hrvatskoj vladavina prava je 1990. godine ustanovljena kao najviša vrednota ustavnog poretka. Kasnije je ustavni spomen vladavine prava podrobnije ekspliziran u odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske iz 2000. godine kada je Ustavni sud zauzeo stav da je vladavina prava više od samog zahtjeva za postupanjem u skladu sa zakonom i da ona uključuje i zahtjeve koji se tiču sadržaja zakona jer vladavina prava nije samo vladavina zakona, već vladavina po pravu u smislu potrebe da se osigura ustavnost zakona i njihova sadržaja; da u pravnom poretku utemeljenom na vladavini prava zakoni moraju biti opći i jednaki za sve; da zakonske posljedice moraju biti primjerene legitimnim očekivanjima stranaka u svakom konkretnom slučaju u kojem se zakon na njih neposredno primjenjuje kao i to da se vladavina prava ne smije poistovjećivati samo za zahtjevom za zakonitošću postupanja tijela državne vlasti.

Iz takvog izričaja Ustavnog suda lako je zaključiti da vladavina prava predstavlja puno više od pukog postupanja po zakonu kojega je pripremila i predložila izvršna vlast te najčešće samo mehanički izglasao parlament, dakle nije riječ samo o

tome da pravni sustav države počiva na zakonima i drugim propisima. Ukupnost normativnog okvira, baš kao i tumačenja pojedinačnih propisa moraju biti u skladu s temeljnim principima pravnog kruga kojemu se pripada ili teži pripadati, a to po prilici stvari zahtjeva ne samo sposobnost sudova da prate razvoj prava i prakse na domaćem i komparativnom pravu, već i da kontinuirano propituju stanje u društvu i njegov razvoj te da se interpretaciji zakona nipošto ne pristupa odviše formalistički.

Ne ulazeći u daljnje elaboracije jer za njih u ovom kratkom tekstu nema mjesta možemo zaključiti da je vladavina prava pojam, ideal i načelo koje je za pravnike fundamentalno i po vrijednosti najviše rangirano, uz bok pravdi, ljudskim pravima i slobodama te još ponekim ključnim pojmovima i idealima važnima za pravilno funkcioniranje modernog društva. Kada govorimo o vladavini prava ne govorimo samo o vladavini zakona jer zakoni mogu biti loši, već o sustavu u kojem se zakoni tumače teleološki na način da se vodi računa o poželjnim društvenim vrijednostima, u kojoj su oni jednaki za sve, a pravne posljedice nepridržavanja pravila i određenih pravnih stanja izvjesne.

S obzirom da se upravo postojanje učinkovite pravne zaštite ključno za očuvanje vladavine prava potrebno je u sljedećem koraku provjeriti što nam dostupni podaci govore o stanju u našem sudstvu te općenito aktivnosti pravosuđa u Republici Hrvatskoj.

O stanju u pravosuđu

Opća spoznaja jest da je stanje u pravosuđu u Republici Hrvatskoj loše. Evo samo nekih činjenica: EU Justice Scoreboard koji predstavlja jedan komparativni informativni alat za skiciranje stanja kvalitete, učinkovitosti i neovisnosti nacionalnih pravnih sustava Republiku Hrvatsku pozicionira na posljednja mesta na listi država članica EU kada je u pitanju percepcija građana i poslovnih organizacija o neovisnosti sudova i sudaca, a kao glavni razlog za takvu percepciju navodi se dojam da Vlada i političari zadiru u rad sudova i vrše pritisak na suce što se problematizira i u posljednjem Izvješću o stanju vladavine prava u Republici Hrvatskoj; u drugim indeksima, poput onog globalne konkurenčnosti koji izrađuje World Economic Forum hrvatsko pravosuđe također dobiva lošu ocjenu pa kada je u pitanju vladavina prava i pravosuđe Hrvatska zauzima katastrofalne pozicije na ljestvici; Europska komisija u svojim izvješćima o napretku o provedbi strukturalnih reformi redovito kritizira stanje u hrvatskom pravosuđu navodeći da se ostvaruju samo ograničeni napreci u skraćivanju sudskega postupaka kao i da unapređenje kvalitete pravosudnog sustava ostaje izazov; Europska komisija za učinkovitost pravosuđa (CEPEJ) u svojim izvješćima prikazuje da je vrijeme potrebno sudovima da donesu presudu u građanskim i trgovackim parničnim predmetima u Republici Hrvatskoj skoro 400 dana za prvostupansku odluku što predstavlja jedno od najduljih trajanja postupaka među državama članicama EU; u recentnim statistikama Europskog suda za ljudska prava Hrvatska stoji veoma loše s izuzetno visokim brojem presuda u kojima se utvrđuje povreda konvencijskih prava; naš akademik Jakša Barbić na konferenciji o vladavini prava u organizaciji Akademije pravnih znanosti Hrvatske govorio o pravnom sustavu koji se nalazi u rasutom stanju, prepunom kontradikcija i čudnih prijevoda propisa, pravosudnom sustavu u kojemu je nemoguće prognozirati ishod spora te o sustavu o čijem radu javnost nema saznanja čime se čini opasan otklon od starog postulata Lorda Hewarta „Justice must not only be done, but must also be seen to be done“; naš novoizabrani predsjednik suda Radislav Dobrović u svojem programu rada kandidata za poziciju predsjednika Vrhovnog suda spominje nasušnu potrebu da se sredi sudska praksa i da se jednom donesene odluke o nekom pitanju kasnije

primjenjuju bez ikakvih izuzetaka obrazlažući svoj sustav činjenicom da samo zemlje koje su to uspjeli postići mogu biti razvijene i imati potrebnu razinu pravnog reda; naši praktičari odvjetnici govore o različitim problemima u primjeni zakona pri čemu na mnoge ukazuju tijekom zastupanja stranaka u postupcima (u tom smislu dovoljno je pogledati izdanja časopisa „Odvjetnik“ koji izdaje Hrvatska odvjetnička komora); ispada da u mnogim situacijama niti sama država ne vjeruje domaćem pravosuđu jer je poznato da se međunarodne investicije nerijetko preferiraju na različite načine pa se u posebnim ugovorima sa stranim investitorima i vlasnicima redovito nalaze klauzule koje isključuju nadležnost državnog pravosuđa pa u tom smislu i ne treba čuditi trenutna niska razina percepcije neovisnosti pravosuđa od strane građana. U knačnici ovdje možemo spomenuti i činjenicu kako je pravosuđe opterećeno s pregršt skandala, afera i krimogenih radnji koje vjerojatno nikada ne bi bile otkrivene da ih nisu otkrili i prikazali mediji, činjenicu koja je možda običnim građanima i najbliža s obzirom na relativno česta medijska izvještavanja o problemu, a svemu možemo pribrojiti (klinička) saznanja da se brojni građani opravdano žale na učinkovitost rada i prakse sudova i drugih državnih tijela kada je riječ o njihovim predmetima.

Vlada Republike Hrvatske ima malo drukčije viđenje problema. Vlada ističe sasvim sigurno točnu konstataciju da incidenti i kriminalne radnje osoba koje rade u pravosuđu predstavljaju pojedinačne ekscese s obzirom na visok broj predmeta koje pravosuđe ima u radu, redovito se ističe niz pozitivnih pomaka poput digitalizacije dijela poslovanja, ulaganja u sudske zgrade, kontinuiranog rada na pripremi reformskih aktivnosti i pripremi zakona radi unaprjeđenja sustava i slično. Kako to primjećuje predsjednik Vrhovnog suda Dobrović u svom programu rada, iako se u posljednje vrijeme otvoreno govori o tome da pravosuđe predstavlja jednu od najslabijih točaka hrvatskog državnog ustroja, sudska vlast zauzimajući obrambeni stav staje uz bok Vladi pozivajući se na određene statističke podatke kao dokaz o radu i uspješnosti u radu sudova. Ti statistički podaci su mahom izraženi u izvješćima koje predsjednik Vrhovnog suda na godišnjoj razini podnosi Hrvatskom saboru. Istina je, pak, da su dostupni statistički podaci u mnogim pogledima manjkavi te da dana statistika nije dovoljno precizna i dobra. Nije riječ o tome da su dane pogrešne informacije o broju predmeta u radu te o tome da taj broj predmeta doista nije visok, već o tome da nije učinjena njihova precizna analiza i klasifikacija uključujući i onu prema njihovom sadržaju. Primjerice opći pregled kretanja predmeta prema vrsti iz Izvješća predsjednika Vrhovnog suda o stanju sudske vlasti za 2020. godinu otkriva da u broju kretanja predmeta pretežu predmeti koji nisu parnične naravi (kao uglavnom najzahtjevniji predmeti za rješavanje), već zemljisnočnici, ovršni i drugi predmeti koji se mahom rješavaju bez provođenja rasprave i potrebe da se stranke pojavljuju u sudu. Nadalje, kada je riječ o parničnim predmetima uopće ne postoji analiza i naznaka činjenice da je puno predmeta činjenično i pravno identično, a riječ je o predmetima koji se godinama kvase na sudovima unatoč postojanju cijelog niza konačnih odluka s precedentnim učinkom. Notorno je činjenica da je na naše sudove samo u ovom pandemijskom razdoblju pristiglo više desetaka tisuća sindikalno iniciranih pojedinačnih tužbi za poslenika javnih službi, prije smo imali masovni priljev predmeta vezanih uz isplatu božićnica, regresu i razlika u plaći, a još uvjek imamo ogroman broj postupaka vezanih uz kredite denominirane u švicarskim francima. Samo za ilustraciju: mediji prenose informaciju prema kojoj je Općinski sud u Splitu u mjesecu siječnju 2020. godine zaprimio više radnih sporova nego cijele 2019. godine. Iako veoma upitnog domaćaja, s velikim potencijalom za nanošenje direktnih (proračun) i indirektnih šte-

ta (funkcioniranje sustava), nastojanja da se predmeti koji su davni dana odlučeni i za koje znamo kako će završiti svejedno provuku po sudovima teško mogu biti opravdani bilo kakvim računicama i kalkulacijama na strani tuženika (ovo prvenstveno iz perspektive funkcioniranja pravosuđa i dobrobiti za sustav). Jednako tako trebamo znati da postoji nevjerljivo količina parničnih predmeta u kojima su tužitelj i tuženik firme koje djeluju unutar iste grupe jednog vlasnika (ovo je primjerice situacija kada jedna firma iz sastava Hrvatskih željeznica tuži drugu ili pokreće neki drugi dugotrajni i skupi postupak) ili, pak, kada se vode iscrpljujuće i dugotrajne parnice između jedinica lokalne uprave i samouprave i/ili same države i javnopravnih tijela. Kamate, sudski troškovi i druge štete kojima rezultira takvo jedno stanje očito nikoga ne zabrinjavaju.

U situaciji visokog priljeva predmeta vlast prvenstveno mora učiniti analizu treba li o svim tim predmetima odlučivati sud, a ukoliko treba tada je potrebno analizirati je li potrebno i na koji se način može provesti daljnja trijaza odnosno stimulirati stranke da se neki predmeti okončaju sporazumno umjesto na sudu.

Nažalost, već sam spomen reformi, napretka i poboljšanja pravosuđa među zainteresiranim javnoshću izaziva resantiman i skepsi. Svima je poznato da protekle reforme i reformski zahvati nisu doveli do suštinskih promjena i značajnog napretka, u naravi promjena koje bi od pravosuđa doista učinile moderan i učinkovit SERVIS za građane i pravne osobe. Što je potrebno i je li uopće moguće nešto odmah učiniti kako bi se stanje u kratkom roku popravilo jest pitanje za milijun dolara. Naime, neki komplikirani mehanizam je lako pokvariti, ali teško pravilno i kvalitetno nanovo posložiti. Pravosuđe je upravo jedan veliki mehanizam na čiju pravilnu funkcionalnost utječe cijeli niz čimbenika, u naravi samostalnih no ipak međusobno povezanih kotačića koji zajedno čine jedan veći stroj.

Međutim, ipak se bez velikog i dubioznog promišljanja može reći što je moguće odmah ili u relativno kratkom vremenskom roku poduzeti kako bi se neke stvari u dogledno vrijeme popravile. Na primjer svi znamo da je pravo kao i mnoge druge djelatnosti pogodeno digitalizacijom. Postojanje sveprisutne digitalizacije, sve moćniji programi i sustavi koji će u budućnosti funkcionirati na principu umjetne inteligencije ne znači nužno da je poželjno sve pravosudne procese digitalizirati pa tako i sve rasprave početi održavati putem videokonferencije na daljinu. S druge strane nema никакvog smisla izmijeniti propis i uvesti pravilo u tonskom snimanju rasprava pred sudom pa imati situaciju da više od deset godina nakon stupanja na snagu nove odredbe sudovi i dalje ne snimaju ročišta iako je riječ o iznimno korisnom alatu koji može pomoći prilikom ocjene iskaza i ustanovljenja što je doista izrečeno i prigovoren tijekom postupka. Isto tako nije normalno niti dopustivo da se odluke sudova ne mogu pronaći i vidjeti na sudske web stranicama. Ukoliko se posjete stranice županijskih sudova tada je lako uvidjeti da se pod izbornicima sudske prakse rijetko mogu pronaći korisne, u praksi uglavnom nikakve informacije, ovo unatoč tome da je jedna od važnih okolnosti za upućivanje priziva najvišem судu okolnost da niži sudovi produciraju nejedinstvenu praksu. Nažalost u tom smislu Republika Hrvatska jako zaostaje i takvo stanje nije dobro za pravnu sigurnost pa je nužno čim prije poduzeti radnje kako bi se sve sudske odluke adekvatno objavljivale na internetu. Ima li smisla sadašnju strukturu i brojnost sudske održavati ako znamo da postoje stalne službe u čijim zgradama sanitarni čvorovi sliče onima na neodržavanim stadionima što, dakako, predstavlja manje važan aspekt od onoga da prostorna organizacija sudovanja treba biti takva da omogućava kvalitetan protok pravnog znanja i informacija iz-

među sudaca i vijeća, a nipošto takva da permanentno obrazovanje sudaca te dostupnost temeljne literature i databaza podataka budu iznimka umjesto pravilo. U tom smislu održavanje stalnih službi s malim brojem sudaca treba čim prije prekinuti i brojno stanje sudova prilagoditi stanju cestovne povezanosti i geografskim specifičnostima hrvatskih krajeva. Hrvatska ne može i ne smije imati previše sudskih centara jer smo mala država koja prostornu organizaciju sudova mora prilagoditi svojim specifičnostima i postojećim okolnostima.

Kvalitetu sudovanja također treba unaprijediti, a to se može učiniti samo ukoliko se razvije opća svijest o naslonjenosti hrvatskog pravnog sustava na germanски pravni krug i pravni sustav EU, uz adekvatno proučavanje nalaza iz prakse Europskog suda za ljudska prava. Postoji bojazan da je zaostajanje hrvatske pravne prakse i teorije za komparativnim uzorima toliko uznapredovalo da se doista može govoriti o malformaciji koja će se sanirati tek kada se shvati važnost interpretacije pravnih normi kroz prizmu temeljnih pravnih načela te spozna potreba da suci budu ne samo neovisni i nepristrani, već i prikladno profesionalno kreativni. Jasno je kako se ovdje navode samo neki razlozi zbog kojih je hrvatsko pravosuđe zašlo u stranputicu. U skladu s konceptom kompleksnog stroja koji se sastoji od niza kotačića i na koji utječe cijeli niz čimbenika rješenje nastalog stanja treba tražiti u kombinaciji mjeru koje će iznjedriti jedan novi način „case managementa“, kontinuiranu samostalnu i skupnu edukaciju sudaca i općenito pravosudnih djelatnika, smanjenu gustoću i drukčiju teritorijalnu organizaciju sudova, uporabu modernih digitalnih rješenja, eventualno uvođenje porotnog sudovanja u nekim vrstama postupaka te jedno novo propitivanje uloge sudova što bi idealno moglo rezultirati selektiranjem pravnih problema i situacija koje bi stranke rješavale u sudskim postupcima. Ne postoji samo jedan uzrok nastalog stanja pa u tom smislu cijelovito rješenje ne treba tražiti u promjeni jednog ili samo nekolicine elemenata.

Pesimistička predviđanja glede mogućnosti da se dogode pozitivne i relativno brze promjene ipak ne trebaju nadvladati optimistička nastojanja da se učine korisni iskoraci. Statistički podaci pokazuju kako je hrvatsko pravosuđe jako dobro kadrovirano (Hrvatska je među državama s najvećim brojem sudaca među zemljama članicama Vijeća Europe), a zahvaljujući finansijskoj pomoći iz Europe u okviru plana za oporavak od pandemije već su rezervirana velika sredstva koja bi se trebala utrošiti za poboljšanje pravosuđa. Budući da su dosadašnja ulaganja i reforme pokazale da pogrešna terapija ne može imati povoljan učinak na pogrešno dijagnosticirano stanje od odlučne važnosti je da se razmotri kakva terapija nama treba, a to nije moguće bez precizne detekcije bolesti. U protivnom napredak će izostati, a vladavina prava ostati nedostignut ideal, puka formulacija pogodna za uporabu u dnevno-političke svrhe.

Vladavina prava i pravno (kliničko) obrazovanje

Pravno obrazovanje u Republici Hrvatskoj nalazi se u dubokoj krizi koja je dodatno produbljena s pandemijom i provođenjem virtualne i/ili hibridne nastave. Razlozi za nastalu krizu su višestruki, ali nema sumnje da je temeljni razlog koji je doveo do sadašnjeg stanja nesposobnost da se shvate promjene koje se događaju u društву, potom promjene u pravu i pravnom sustavu te napsljetku način na koji pravo funkcionira u praksi, a ponešto bi se možda moglo pripisati običnom oportunizmu, nedostatku međunarodnog iskustva, promociji intere-

sa organizacija radi bolje realizacije pojedinačnog interesa naspram promocije interesa studenata itd. Situacija u kojoj su se našli tj. našla većina pravnih fakulteta i drugih škola koje provode obrazovanje u segmentu prava, a riječ je o upisivanju znatno manje studenata nego što je to odobreno politikom kvota već samo po sebi govori o razmjerima problema koji će u budućnosti dodatno eskalirati. Postoji opravdana bojazan da bi konačni rezultat mogao biti takav da će za pravo optirati samo mali broj neodlučnih i temeljnim znanjem slabo potkovanih srednjoškolaca nesposobnih za široku kritičku diskusiju što će potencijalno dovesti do daljnje dezavuiranja kriterija koji su posljednji udar doživjeli s uvođenjem virtualnih i hibridnih nastava i s tim povezanih praksi.

Svođenje pravnog obrazovanja na niske grane dovelo je do toga da je vrijednost “kile mozga” diplomiranog pravnika bez dodatnih i posebnih znanja danas u našim ekonomskim okolnostima mala. Svima upućenijima je poznato da osobe sposobljene za poslova u sektoru zdravstva, građevinarstva, strojarstva, računarstva i informacijskih tehnologija, ali i nekih sasvim prozaičnih (zanatskih) zanimanja poput pripreme hrane i nekih drugih mogu na godišnjoj razini ostvariti puno bolje finansijske probitke nego uzoran pravnik početnik. Predmetno stanje je općepoznata činjenica što otvara mogućnost da u narednom vremenu interes za studiranje prava dodatno padne ili, u najbolju ruku, nastavi oscilirati niskim razinama iako treba znati kako pravo nikada nije niti će biti loš izbor s obzirom na činjenicu da je pravo studij koji (za razliku od mnogih studija) pruža ipak relativno širok dijapazon mogućnosti, nažalost bitno ograničen u prekograničnom i međunarodnom kontekstu s obzirom na programe koji se trenutno nude.

Ono što je važno shvatiti je da nije začuđujuće i nelogično kada prevelika produkcija u državama slabe ekonomije uz druge faktore koji mogu postojati unutar specifičnog sektora dovede do pada vrijednosti cijene rada određenih zanimanja. Svojevremeno je predsjednik Hrvatske odvjetničke komore apelirao da se shvati kako je Republici Hrvatskoj dovoljan jedan pravni fakultet s obzirom da odvjetništvo nema kapacitete zaposliti sve koji završavaju pravni studij. Štoviše, mora biti jasno kako za mnoge poslove iz sektora odvjetništva i pravosuđa koji se danas obavljuju ne trebate nekoga tko je diplomirao pravo već radnika koji je sposoban uredno administrirati predmete i raditi neke druge poslove. Način na koji funkcionira sustav u pojedinim svojim elementima može se lako naučiti i dokučiti i za to nije potreban nikakav petogodišnji fakultet. Naravno, rad u državnim i lokalnim upravnim tijelima za diplomirane pravnice i pravnike uvijek predstavlja mogućnost i opciju međutim nije isključeno da će se konačno ustanoviti kako rast broja zaposlenih u institucijama, ustanovama i tijelima koja su finansijski naslonjeni na državni proračun ima svoje organske limite jer i ptice na grani znaju da u Hrvatskoj imamo previše organizacija i jedinica koje postoje radi ljudi koji su u njima zaposleni, a ne radi učinkovitog obavljanja posla i servisiranja korisnika. Nije riječ samo i isključivo o zapošljivosti mladih pravnika jer je lako moguće da će u budućnosti radnih prilika i za stare i za mlade biti mnogo na raznim stranama. Nije nezamislivo da se pravnici počnu okretati drugim poslovima (treba provjeriti je li to već sada slučaj), ovo primarno zbog promjena prilika na tržištu rada uvjetovanih lošom demografskom situacijom, međutim tada se postavlja pitanje je li uopće imalo smisla godinama studirati pravo ili je trebalo optirati za neki drugi studij i zanimanje.

Idealan pravnik je danas je osoba širokih pogleda i nazora, osoba sposobna voditi argumentima potkovano kritičku diskusiju, osoba koja je nakon završetka studija sposobna uzeti neki prosječno složen predmet u rad i na njega dati odgovarajuće rješenje u materijalnopravnom i postupopravnom pogledu (ovo neovisno o tome o kojoj temeljnoj pravnoj grani govorimo).

To je upravo ono što se radi u okviru pravog kliničkog obrazovanja i Pravne klinike Pravnog fakulteta u Osijeku OSIJEK PRO BONO – nastoji se studente upoznati sa svakakvim pravnim situacijama s kojima su stvari ljudi suočeni nakon čega oni imaju zadatak proučiti njihov predmet i pružiti im odgovore. Ako imamo na umu način na koji je mahom strukturirana nastava na našim Fakultetima tada ćemo uvidjeti da je pre malo, ako uopće, naglasak na judikaturi i pravnoj praksi kao bazi za proučavanje i učenje prava, dakle sustavu koji počiva na propitivanju raznih stvarnih i izmišljenih slučajeva i situacija koje potom iziskuju promišljanje i raspravu. Pozitivno pravo se najbolje uči kroz izučavanje konkretnih situacija i predmeta, puno bolje nego iz prezentacija, skripti i knjiga koje ne spominju praktičnu komponentu. U ovakovom sustavu pravnog obrazovanja koji mi njegujemo lako se može dogoditi da netko završi pravni fakultet, a nije u stanju napraviti obradu nekog konkretnog slučaja, evocirati žalbene razloge na općenitoj razini ili rezonirati tipove sudskih postupaka, nešto reći o hijerarhiji izvora prava u pojedinim društvenim odnosima, napisati dopis ili podnesak u nekoj jednostavnoj pravnoj stvari, imati osjećaj o ulozi pravnih načela u sustavu prava ili bar svijest o odnosu hrvatskog i europskog prava koje nas polako preuzima ili naprsto primjereno komentirati neko društveno i pravno stanje. Stoga je jako važno da studenti koji studiraju pravo prema pravu gaje kakvu-takvu simpatiju te da pokazuju spremnost na saživljavanje s pravom pa kliničko obrazovanje treba sagledavati kao korisno i u tom pogledu. Ono ima veliki kapacitet senzibilizirati studente za probleme u društvu i omogućiti im da vide što se sve događa u društvu i pravnoj praksi.

Ako gornje retke pokušamo staviti u kontekst s vladavinom prava tada valja reći da vladavina prava ne može egzistirati u sustavu gdje pravo može upisati svatko i gdje ne postoji stroga vanjska postfestum kontrola elementarnih pravnih znanja i sposobnosti. Dakle, realizacija vladavine prava osim reforme pravosuđa podrazumijeva i bitnu promjenu u načinu podučavanja studenata te u tom smislu novo strukturiranje nastavnih sadržaja i kriterija. Studente treba prestati lagati i treba im od početka prikazivati što pravo doista jest pa tako napokon treba otvoreno reći da je sudska praksa jako važan izvor prava, nipošto supsidijaran zato što danas živimo u EU koja štuje sistem presedana. Studentima treba objasniti i pokazati i to da je naš pravni sustav u velikom neredu, da se događaju mnoge nepoštene prakse, postoji puno nelogičnosti i snažalaženje u cijeloj priči, golemoj masi propisa i koje-kakvih odluka niti najboljima i najiskusnijima više nije lako što ne znači da ne treba stremiti ka tome da se učini sve kako bi se studenti ospozobili za navigaciju kroz pravni sustav u postojećim okolnostima. To je također moguće napraviti samo ukoliko se svestrano potiče kritičko mišljenje i diskusija te učenje na bazi problema i primjera.

Ako uzmemo da je dio onoga što je prethodno rečeno točno tada nema sumnje da je vrijeme za bitne promjene u sustavu pravnog obrazovanja čime bi se posredno potaknuli i pozitivni trendovi u uspostavi države vladavine prava.

Lisa Roth M.A.

Interview with Lisa Roth M.A. from the Europa-Institut at Saarland University, Saarbrücken, Germany. With Lisa who is in charge of project coordination at the institute we talk about current activities, programs and opportunities provided by the Europa-Institut.

70 YEARS
EUROPA-INSTITUT
SAARLAND UNIVERSITY
INTERNATIONAL LAW SCHOOL

Lisa, can you briefly present the existing activities of the Europa-Institut at Saarland University?

The Europa-Institut of Saarland University which is located at the axis of Strasbourg-Luxembourg-Brussels, is an internationally renowned law school focusing on European and international law and is part of the law faculty. The institute, founded in 1951, has evolved from a European to a global institute. For four decades, it has offered the Master's program in European and International Law. The so-called "LL.M." program has a high international reputation. Every year, students from over 40 nations meet here in the heart of Europe to obtain their LL.M. degree and meet professors, visiting scholars and staff from all over the world - this is truly an open-minded and vibrant place to study, work and research in an international atmosphere on the highest level.

Within the institute we combine several focus areas, including the Master's program in European and International Law, research projects and publications by the chairs of our two directors: Prof. Dr. Thomas Giegerich with its focus on Human Rights and Prof. Dr. Marc Bungenberg and his main research area on Trade and Investment Law as well as a wide range of international cooperation projects.

Can you tell us more about some projects which are in the institute's focus right now?

An important part of the Europa-Institut's work is networking and exchange in the academic field as well as establishing projects and cooperation with partner universities.

Some of the current projects are "MELE - Modernising European Legal Education" funded by the European Union, with the aim to prepare young law students for the European job market and to

equip them with the necessary interdisciplinary and fundamental tools for a digital and diverse future.

The Erasmus+ Strategic Partnership "LAWGEM - New Quality in Education for Gender Equality - Strategic Partnership for the Development of Master's Study Program LAW AND GENDER" focuses on establishing a curriculum on "Law and Gender" in order to contribute to gender mainstreaming in law, which should be implemented either fully or in parts by all consortium members.

The SEE | EU Cluster of Excellence in European and International Law is joint network for the cooperation and coordination of research and teaching in European and international law with a special focus on EU neighbouring policy and it is supported by the DAAD with funds from the German Federal Ministry of Education and Research.

We also regularly organize conferences, summer, and autumn schools, such as the annual two-week European Summer Course, to provide interested students and researchers with the opportunity to discuss and network with experts from the academic and business world on topical issues. By the way, your faculty is also represented in the first and the third project together with the South East European Law School Network (SEELS) and your students and colleagues as well as yourself have already taken part in various activities.

So besides working on research and projects, as a part of the Law Faculty of Saarland University, the Europa-Institut also offers some training and master programs? Are all these programs offered in English exclusively, or you also have programs reserved for German speaking students?

The Master's Program in European and International Law is one of the main focuses of the Europa-Institut, which is attended by about 75 students from over 40 nations, who are educated by highly qualified specialists from the academic and business world. Besides the basic module in European Integration, students can choose from a wide range of specializations including European Business Law, Foreign Trade and Investment, International Dispute Resolution, European and International Human Rights Protection and IT Law, depending on their personal interests. The Master's program classes are offered entirely in English but some courses can also be taken in German. Therefore, students can decide whether they want to complete their studies in English or a mixture of both languages.

In addition to their academic education, we also offer our students the opportunity to gain insights into professional practice during their studies in order to prepare them optimally for their professional career. Therefore the Master's program includes a wide range of soft skill trainings and career coaching such as intercultural training, negotiation & advocacy training, application workshops, and more.

Our students can also participate in internationally renowned moot courts and simulations and can

apply their previously learned strategies not only theoretically but also practically in simulated court hearings such as the Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot, the Foreign Direct Investment International Arbitration Moot or the transatlantic simulation of European decision-making processes called EuroSim.

Among the highlights of our projects in recent years are certainly the cooperation with Regent's University where a Model Diplomacy NSC Simulation titled "Collapse in Venezuela" was conducted in London by mixed teams of students from the Europa-Institut and Regent's University, as well as the Spring School at Fordham Law School in New York City, where a group of our students participated in an intensive two-week joint program with lectures and workshops on current and future-oriented issues including visits to the New York State Court and the US Bankruptcy Court.

This kind of cooperation enables students to broaden their knowledge, expand their networks and gain valuable and practical experience for their professional future.

What is the Europa-Institut's key of success when it comes to your international programs? Is it all about the successful marketing and effective use of social networks, the fact that the institute has a long history and excellency or there is something else which is important and crucial for creating a successful international institution?

In 2021, the Europa-Institut celebrated its 70th anniversary and certainly one of the keys to the institute's success is its connection to tradition and the consistently excellent quality of teaching that results from it. On the other hand, the general focus of the Europa-Institut is future-oriented and constantly on the pulse of time, be it in terms of research, the design of our Master's program or

Location of Europa-Institut in Germany

our cooperations. Communication and information are an important aspect: Our projects thrive on the diversity, commitment and inventiveness as well as the joy of open exchange and discussion of the people who participate in them or initiate them. Our students conduct their studies in an international atmosphere and benefit from the advantages of this practice-oriented Master's program: They not only gain knowledge, but also learn from the experience of more than 70 highly qualified lecturers working in the academic and business world.

Last but not least, we are one big Europa-Institut family: We have built an international network of alumni, lecturers as well as friends and supporters from all over the world, among others through

our alumni association EVER e.V.. Whenever we travel with our students to Brussels, Berlin, Paris, Luxembourg or Strasbourg, we bring them into contact with alumni who work in the European institutions, international law firms or courts. The network is of course also always a great advantage for the students of the current academic year, because EVER not only awards scholarships to support students but also regularly organizes job opportunities and networking events - an excellent preparation for the European and international job market.

Lastly, is there anything else you would like to add? Why would you recommend someone to

look into the opportunities offered by the Europa-Institut?

The Europa-Institut is a meeting point of internationally oriented students and professionals. So, check out our social media channels regularly or subscribe to our newsletter, so we can keep you updated about our various projects, conferences and calls for proposals and you can contact us at any time if you are interested or have questions about specific topics. For more information, please visit our website www.europainstitut.de/en and our EI-News Magazine <https://ei-mag.eu/>.

We are looking forward to meeting you in Saarbrücken at the Europa-Institut!

Odvjetnica Lidija Horvat

Koliko dugo se već bavite istraživanjem odnosa države prema osobama lišenim slobode i što možete reći o zaključcima provedenih istraživanja? Jesu li Vas neka saznanja iznenadila ili su možda bila očekivana?

Pravima osoba lišenih slobode bavim se od 2011.g. Iznenadila me velika tamna brojka povrede čl.3. naspram zatvorenika/pritvorenika. Državni organi teške povrede ne prijavljuju niti procesuiraju, kada su one učinjene od strane službenih osoba.

Mislite li da postoji konkretan razlog zašto se često odgovlači s izdržavanjem zatvorske kazne ili je to ipak samo posljedica odvjetničkih manevara ili možda objektivnih okolnosti gledi izdržavanja kazne neke osobe. Naime, dosta se postavlja pitanje kako pomiriti sustav kaznionica i zatvora s nekim objektivnim činjenicama, npr. neka osoba je stara i bolesna pa u zatvoru ne može dobiti adekvatnu, ako uopće bilo kakvu zdravstvenu skrb. Je li tada svejedno primjereno i potrebno inzistirati na provedbi odredene kaznenopravne sankcije?

Ne mislim da se generalno "odgovlači" s izdržavanjem kazni te mislim da se radi o predugom trajanju kaznenih postupaka. Za navedeno nikako ne mogu biti krivi odvjetnici, jer Zakona o kaznenom postupku propisuje adekvatne mjere i kazne za zloupotrebu prava u postupcima koje stoje svim sucima na raspolaganju. Smatra da imamo preveliki postatak izrečenih bezuvjetnih kazni (preko 26% prema posljednjem izvještaju DORH-a), a smatram da ta-

INTERVJU S ODVJETNICOM LIDIJOM HORVAT

kve kazne uopće ne bi trebale biti izrečene starijim osobama, osim u iznimnim slučajevima.

Zainteresiranim studentima i stručnoj javnosti poznato je da je Europski sud za ljudska prava detektirao povrede prava u odnosu na smještaj zatvorenika, u smislu da hrvatski zatvori ne udovoljavaju potrebnim kriterijima kako bi zatvorenici uz čovječno postupanje i poštovanje dostojanstva osobe izdržavali kaznu zatvora. Shvaća li hrvatski pravni sustav dovoljno ozbiljno takve povrede odnosno što u vezi svega poduzima država? Što bi po vašem mišljenju bilo najbolje i optimalno rješenje problema?

Točno je da je ESLJP u više presuda utvrdio povrede čl.3. radi nehumanih uvjeta u hrvatskim zatvorima. Republika hrvatska nažalost ne pokazuje dovoljne napore da poboljša stanja. Od 2009.g. ot-kada je Ustavni sud naredio da se u Zatvoru u Zagrebu odijeli sanitarni prostor (većinom čučavac) od prostora gdje zatvorenici jedu, navedene preinake još nisu izvršene iako se radi o manjim građevinskim zahvatima (treba povisiti zid za nekih 50 centimetara). Također, osim obnovljenog odnosno novoizgrađenog dijela Kaznionice u Glini, nije mi poznato da je ijedan drugi zatvor sagrađen ili znatnije adaptiran.

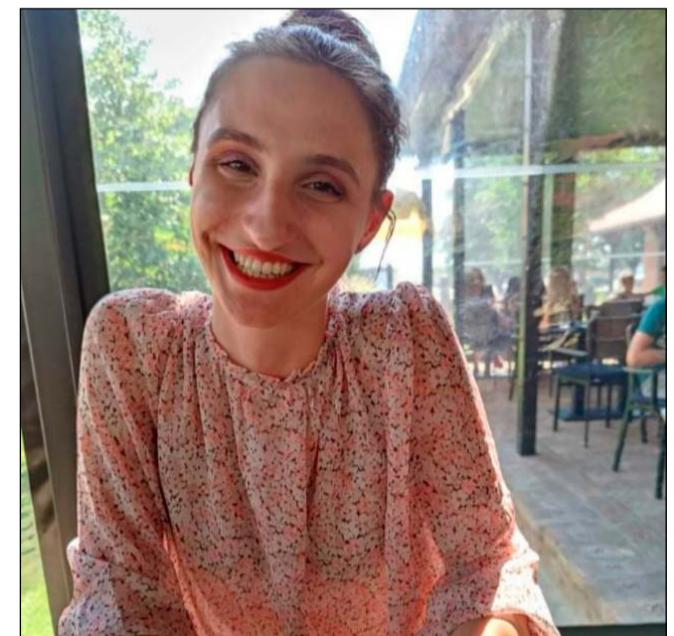
U odnosu na postojeće međunarodne standarde, čini li Hrvatska dovoljno kako bi se osobe lišene slobode, nakon izlaska na slobodu, pravilno socijalizirale i uključile u ponovne društvene obvezе?

Ne. Osobe koje dođu s izdržavanja kazne, osim jednokratne socijalne pomoći od cca 400,00-500,00 kn, ne dobivaju nikakvu ni materijalnu niti drugu potporu u smislu pomoći kod zapošljavanje te druge resocijalizacije, što je poražavajuće i sva-kako utječe na stopu recidivizma. Hrvatski helsinski odbor počeo se baviti navedenim temama te su me pozvali da se uključim u njihov odbor koji bi provodio program za postpenalnu pomoć.

Mislite li da socijalni i društveni status osobe utječe na sam boravak u kaznionici?

Ponekad da, u smislu da se takvim zatvorenicima daju čelije u kojima nisu smješteni drugi zatvorenici. Ono što bi trebalo biti jest da se takvim osobama daje mogućnost da obavljaju rad u Kaznionicama ili izvan njih (kod poluotvorenih ustanova) sukladno njihovom obrazovanju.

Smorate li da je pravosudni sustav otporan na pritiske javnosti odnosno u kojoj je mjeri

Intervju je provela Petra Štivić

on lišen vanjskih pritisaka? Još su uvijek svježe slike prosvjeda ispred suda u slučaju onog nasilja u Zadru kao i podsjećanja na činjenicu da mnogim poznatim osobama suđenja dosta dugo traju.

Mislim da uopće nije lišen pritisaka i da u mnogim predmetima slučaj vode mediji. Pravo pitanje bi bilo da li je državno odvjetništvo neovisno?

Postoje li mehanizmi kojima bi se takav pritisak mogao izbjegći s ciljem donošenja objektivnih i pravednih odluka i što bi trebalo napraviti da se i u tom segmentu stvari u hrvatskom pravosuđu promijene?

Jako je teško spriječiti bilo kakav upliv medija, i taj problem postoji u svim zemljama svijeta. Ono što pravosuđe može jest pobrinuti se da makar zaštićeni dokumenti kao što su rezultati posebnih dokaznih radnji ne izlaze u javnost te se što manje drugih isprava dijeli s medijima. Za to ne odgovaraju samo odvjetnici kako to se želi prikazati, za to odgovara državno odvjetništvo i policija.

Posao odvjetnice je izazovan i prepostavljamo stresan posao, posebno ako se intenzivno bavite kaznenim pravom. Jeste li ikada požalili što ste se počeli baviti ovim poslom i što bi bila Vaša poruka našim studentima i studenticama prava?

Jest stresan ali vrlo zanimljiv, dinamičan, pruža mogućnost velikog intelektualnog razvitka te daje određen društveni položaj te nisam niti na koji način požalila što se bavim ovim zanimanjem. Ponovno bih isti izabrala.

INTERVJU s javnobilježničkim vježbenikom Stjepanom Semialjcem

Stjepan Semialjac

Dragi naš Stjepane, izuzetna nam je čast što ste pristali sudjelovati u intervjuu za naš Bilten "KLNIKA NEWS" i podijeliti sa studentima Pravnog fakulteta u Osijeku i najširom akademskom zajednicom svoje dosadašnje iskustvo rada kao javnobilježnički vježbenik. Vjerujemo da će studentima biti od koristi informacije koje ćete podijeliti u ovom intervjuu kako bi dobili uvid u to što sve obuhvaća posao kojeg trenutno obavljate, ali i kako Vam je Pravna klinika "OSIJEK PRO BONO" pomogla na Vašem profesionalnom putu.

Stjepane, molimo Vas da nam se predstavite te nam ukratko kažete što Vas je potaklo da se uključite u rad Pravne klinike Pravnog fakulteta u Osijeku "OSIJEK PRO BONO"?

Poštovane kolegice i kolege, čitateljice i čitatelji, moje ime je Stjepan Semialjac, magistar sam prava i posljednjih godina dana sam zaposlen u jednom javnobilježničkom uredu u Zagrebu, na poziciji javnobilježničkog vježbenika.

Za Pravnu kliniku "OSIJEK PRO BONO" sam čuo još na početku samog studija, međutim mislio sam da to još nije za mene jer sam student prve godine pravnog fakulteta, ili kako bi se kolokvijalno reklo „brukoš“, a i priključiti se je moguće od treće godine studija. Mišljenje nisam promijenio čak ni na trećoj godini jer smo zapravo tek tada počeli učiti o pojedinim granama prava s kojima se susrećemo u svakodnevici, dok je sve do tada bilo preopćenito. Na nagovor kolegice, u drugom semestru treće godine, prijavio sam se u pravnu kliniku i shvatio da ne bi ni nakon 5. godine bio u potpunosti spremjan na rad u klinici, odnosno na pružanje besplatne pravne pomoći građanima. Znanje s fakulteta je stečeno iz knjige na suhoparan način, dok iskustvo u radu sa strankama daje mogućnost da se ono naučeno primjeni u praksi te potakne istraživanje detaljnijih informacija radi postizanja rješenja konkretnih pravnih problema pojedinaca.

Kako je raditi kao javnobilježnički vježbenik? Možete li našim čitateljima opisati jedan svoj radni dan ?

Raditi kao javnobilježnički vježbenik je vrlo dinamično. Nikada se ne zna što iduća stranka treba u uredu obaviti. Hoće li to biti nešto vezano za sklapanje različitih ugovora, davanje punomoći i izjava, traženje izvadaka iz različitih registara, osnivanje i promjene trgovackih društava ili nešto treće. Uvijek treba biti pripravan i spremjan pomoći stranci, obaviti radnju zbog koje je došla te ju ako je moguće uputiti dalje u postupku ostvarenja svojih prava. Sve radnje koje obavim ja kao vježbenik moraju biti priznate od javnog bilježnika ili javnobilježničkog prisjednika

koji svojim potpisom potvrđuje ispravnost te radnje. Dakle, bez obzira radi li se o ovjeri potpisa, ovjeri preslike ili nešto treće, potrebno je da javni bilježnik potpisom potvrdi moju ovjeru, odnosno način na koji je istovjetnost osobe čiji se potpis ovjerava utvrđena ili način na koji je isprava opisana.

S kojim se sve područjima prava susrećete i što bi istaknuli kao najzanimljiviji dio posla javnobilježničkog vježbenika ?

Kao najzanimljiviji dio posla, odnosno najzanimljivije područje prava koje se primjenjuje u javnobilježničkom uredu, po mom mišljenju je naslijedno pravo. Ostavinske postupke javni bilježnici rade kao povjerenici sudova tako da svakom javnom bilježniku bude povjeren određeni broj ostavinskih predmeta mjesečno. Ostavinske rasprave vodi javni bilježnik ili javnobilježnički prisjednik, dok ja prisustvujem raspravama u svojstvu zapisničara. Svaki ostavinski predmet je poseban na svoj način, negdje nema naslijednika, negdje su naslijednici „raspršeni“ po cijelome svijetu, negdje nema ostavinske imovine, dok je negdje pak ima i previše, negdje se naslijeduje temeljem zakona, dok negdje temeljem oporuke. Bilo kako bilo, javni je bilježnik dužan provesti svaki ostavinski postupak do kraja te ga nakon okončanja vratiti na sud.

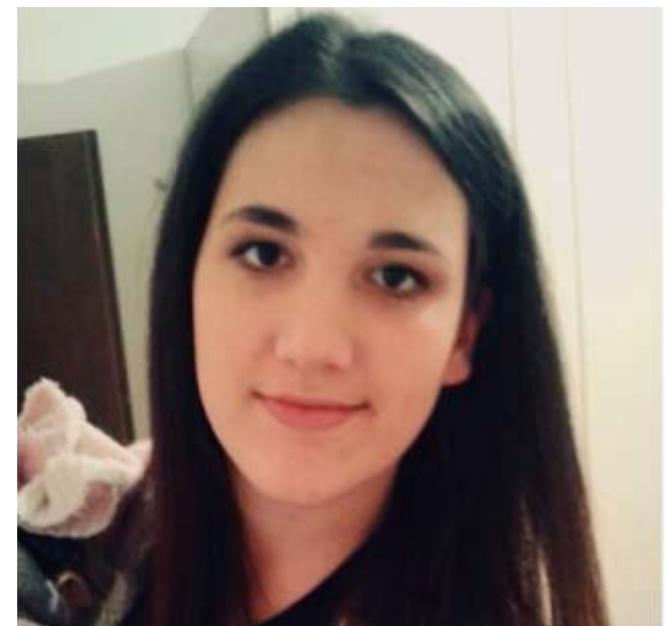
A, osim toga istaknuo bih da se svakodnevno susrećem i s ovršnim pravom i pitanjima ovrhe s obzirom na to da svi znamo da su ovrhe "rak rana" našeg društva.

Znate i sami da smo se i tijekom rada u Pravnoj klinici i kontakta s građanima dosta susretali s ovrham i ovršnim postupkom, a vidimo da ste se i Vi u Vašem poslu nastavili baviti ovrham. Možete li nam onda malo pojasniti koje su to novine u sustavu ovrha i smatraste li da je novi sustav zaprimanja ovrha bolji od dosadašnjeg ?

Novina Ovršnog zakona iz 2020. godine (Narodne novine, broj 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, dalje u tekstu: OZ) zaživjela je stupanjem na snagu Pravilnika o obrascima u ovršnom postupku, načinu elektroničke komunikacije između sudionika i načinu dodjele predmeta u rad javnom bilježniku (Narodne novine, broj 43/2021, 94/2021) koji je od nedavno predviđao obrasce ovršnih prijedloga te još više ujednačio postupanje javnih bilježnika u ovršnim postupcima. Do stupanja na snagu novele OZ-a, javni bilježnici su bili nadležni za postupanje povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, a sada javni bilježnici postupaju u ovršnom postupku kao povjerenik suda. Ovrhovoditelji podnose prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave u elektroničkom obliku suda, a onda sud, također elektronskim putem dalje prosljeđuje predmet na rješavanje javnom bilježniku. Uvelike je pojednostavljen ovršni postupak što u konačnici dovodi do smanjenja troškova postupka, ali i efikasnosti istog.

Možete li nam reći zašto ste se odlučili za vježbeništvo u javnobilježničkom uredu, a ne npr. u odvjetničkom uredu ?

Na pravnom se fakultetu u centru svih kolegija stavlja sud, a tek podredno odvjetništvo. Nakon završetka fakulteta, ali i za vrijeme istog, kada bih nekome rekao koji studij sam pohađao ili pohađam, uvijek bi rekli: „budući sudac/odvjetnik ha?“. Javni bilježnici su samo ponegdje spominjani tijekom fakulteta ovisno o kojoj grani prava se radi, sve do naslijednog prava na 4. godini kada ih se stavlja na centralno mjesto suca u već gore opisanim ostavinskim postupcima. Na 5. godini sam imao mogućnost pohađati kolegij Javnobilježničko pravo, što me se veoma dojmilo i što je zapravo rezultiralo mojoj upornosti

Intervju je provela Ana – Marija Bajan

u ostvarenju želje da se zaposlim kao javnobilježnički vježbenik.

Polažu li javnobilježnički vježbenici pravosudni ispit i koje je sve uvjete potrebno ispuniti u tom slučaju? Pripremate li se za polaganje istog i koliko je sve skupa zahtjevno?

Pravosudni ispit se polaže nakon završenih godinu i pol, odnosno 18 mjeseci, rada kao vježbenik u uredu javnog bilježnika. Preduvjet tome je također praksa u nadležnom općinskom sudu u trajanju od 160 sati, odnosno 20 radnih dana. Nakon položenog pravosudnog ispita u uredu se napreduje u svojstvo javnobilježničkog savjetnika, koji naravno povlači sa sobom povećanje opsega posla, ali i odgovornosti. No tu nije kraj ispitima onima koji se odluče poći u javnobilježničke vode. Kako bi postali javnobilježnički prisjednik te imali ovlast raditi skoro sve radnje kao i javni bilježnik u uredu, potrebno je položiti i javnobilježnički ispit, koji se ima pravo polagati protekom 2 godine od položenog pravosudnog ispita, odnosno 2 godine rada u uredu kao javnobilježnički savjetnik.

Je li vam sudjelovanje u radu Pravne klinike pomoglo u obavljanju posla javnobilježničkog vježbenika? Imate li neku poruku za naše studente kada je u pitanju praktični rad tijekom studiranja i općenito koristi koje isti donosi ?

Naravno. Tijekom rada i volontiranja u Pravnoj klinici "OSIJEK PRO BONO" sam stekao brojne koristi koje svakodnevno mogu primijeniti u poslu kojeg obavljam. Prije svega, usavršio sam komunikacijske vještine koje su mi svakodnevno itekako potrebne. Naučio sam razmišljati izvan zadanih okvira i ono što sam naučio u teoriji primjeniti na pravilan način na konkretan slučaj u praksi. Sudjelovanje u pravnoj klinici smatram izuzetno bitnim dijelom svojeg studentskog života.

Studentima Pravnog fakulteta u Osijeku želim poručiti da se ne dvoume kako sam se ja dvoumio prije samog priključenja u kliniku, već da se uključe i time naprave nešto korisno za sebe jer bez prakse i praktičnog rada na konkretnim slučajevima samo suhoparno učenje teorije nema previše smisla. Sudjelovanjem u klinici čine korisne stvari i za cijelokupnu zajednicu i pomažu građanima kojima je klinika često zadnja slama spasa što su nam i sami više puta rekli.

Na kraju bih još istaknuo da se tijekom volontiranja u pravnoj klinici izgrađuju prijateljstva između studenata koja ostaju i nakon završetka studija što također smatram kao jednom od boljih strana sudjelovanja u radu Pravne klinike "OSIJEK PRO BONO".

INTERVJU s gospodom Monikom Baban Broder – voditeljicom Odsjeka za udruge, birače i besplatnu pravnu pomoć Osječko-baranjske županije.

Intervju je provela Marina Rajh, studentica kliničarka Pravne klinike „OSIJEK PRO BONO“

Poštovana gospodo voditeljice možete li nam ukratko predstaviti rad upravnog sektora tj. odsjeka kojega vodite?

Odsjek za udruge, birače i besplatnu pravnu pomoć je unutarnja ustrojstvena jedinica Upravnog odjela za opću upravu Osječko-baranjske županije koji obavlja upravne poslove prvog stupnja i druge stručne poslove kao povjerene poslove državne uprave, a to su:

- vođenje dijela registra birača, ispravke, dopune i promjene podataka upisanih u registar birača, brisanje osoba iz registra birača, upis bilješki u registar birača, izrada izvadaka iz popisa birača, izdavanje potvrda i drugih poslova sukladno Zakonu kojim se uređuje registar birača;
- poslovi u vezi upisa udruga i upisa promjena u Registrar udruga Republike Hrvatske te prestanka postojanja udruga sa svojstvom pravne osobe, vođenje registra udruga u informatičkom obliku, vođenje zbirke isprava udruga, obavljanje nadzora nad radom udruga sukladno zakonu kojim se uređuje osnivanje udruga;
- upis stranih udruga u Registrar stranih udruga u Republici Hrvatskoj, upis promjena u registrar stranih udruga, vođenje registra stranih udruga u elektroničkom obliku, vođenje zbirke isprava stranih udruga te izdavanje potvrda iz navedenih službenih evidencijsa;
- poslovi u vezi upisa zaklada u Registrar zaklada Republike Hrvatske, vođenje registra zaklada u informatičkom obliku, vođenje zbirke isprava zaklada, upis promjena u registrar zaklada, upis stranih zaklada u Registrar stranih zaklada u Republici Hrvatskoj, vođenje registra stranih zaklada u elektroničkom obliku, vođenje zbirke isprava stranih zaklada, upis promjena u registrar stranih zaklada, obavljanje nadzora nad djelovanjem zaklada i stranih zaklada sukladno zakonu kojim se uređuje osnivanje zaklada;
- poslove vođenja evidencije o političkim strankama zastupljenim u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i nezavisnim vijećnicima;
- poslove besplatne pravne pomoći, pružanja primarnе pravne pomoći koja obuhvaća opću pravnu informaciju, pravni savjet i sastavljanje podnesaka pred javnopravnim tijelima, Europskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama u skladu s međunarodnim ugovorima i pravilima o radu tih tijela, pružanje informacija o uvjetima i načinu korištenja besplatne pravne pomoći, odobravanje vrste i opsega sekundarne pravne pomoći;

Uz poslove iz stavka 1. ovoga članka Odsjek obavlja poslove rješavanja o žalbi protiv rješenja koje donosi nadležno izborni povjerenstvo po prigovoru zbog nepravilnosti u postupku kandidiranja i izbora članova vijeća mjesnih odbora.

Proteklo razdoblje je zbog pandemije bilo veoma intenzivno i zahtjevno za većinu obrazovnih i upravnih tijela u RH. Jeste li uspjeli prilagoditi rad Odsjeka za besplatnu pomoć novonastaloj situaciji i kako stvari u pogledu podnošenja zahtjeva i utvrđivanja pretpostavki za ostvarivanje prava na pravnu pomoć izgledaju danas?

U cilju prevencije zaraze i prijenosa koronavirusa COVID-19 i nepotrebnog izlaganja rizicima zaraze prilikom svakog pojedinog ulaska u zgrade odnosno službene prostorije upravnih tijela Osječko-baranjske županije obvezno je mjerjenje tjelesne temperaturе zaposlenika, stranaka i drugih osoba, a o čemu se vodi evidencija na propisanom obrascu. Poduzete su najstrože higijenske mjere, obvezno je nošenje zaštitne maske za lice, te se prilikom boravka stranaka u službenim prostorijama Osječko-baranjske županije potrebno pridržavati uputa za rad sa strankama pri tom poštujući epidemiološke mjere.

Stranke se primaju u službene prostorije Županije kada je prisutnost stranke nužna za rješavanje zahtjeva, a strankama je omogućena komunikacija i podnošenje zahtjeva i drugim putem (pošta, elektronička pošta i sl.).

Obavijest o načinu rada sa strankama i svim potrebnim kontaktima jasno je istaknuta na ulazu u prostorije upravnih tijela kao i na internetskim stranicama Županije.

Kada govorimo o brojevima pristiglih i obrađenih zahtjeva uvidate li možda pad broja podnositelja zahtjeva sada tijekom pandemije u odnosu na pretpandemijsko razdoblje ili broj osoba koji se obraćaju za pravnu pomoć tijekom proteklih godina obilježava stanje konstante? Možete li nam možda reći koje vrste predmeta dominiraju kada je riječ o zahtjevima za pravnu pomoći te koja vrsta pravne pomoći dominira kada je riječ o odobrenim zahtjevima (oslobađanje od plaćanja pristožbi, besplatno zastupanje, besplatno izvođenje dokaza poput vještačenja ili sl.)?

Za vrijeme pandemije zamjetan je pad broja podnijetih zahtjeva u odnosu na pretpandemijsko razdoblje. Naime, 2019. godine zaprimljeno je 439 zahtjeva dok je 2020. godine, kada je službeno proglašena pandemija koronavirusa COVID-19, zaprimljeno 299 zahtjeva, a 2021. godine 247 zahtjeva. Nadalje, vezano za Vaš upit „koje vrste predmeta dominiraju kada je riječ o zahtjevima za pravnu pomoći te koja vrsta pravne pomoći dominira kada je riječ o odobrenim zahtjevima (oslobađanje od plaćanja pristožbi, besplatno zastupanje, besplatno izvođenje dokaza poput vještačenja ili sl.)?“ najveći broj zahtjeva odnosi se na odobravanje sekundarne pravne pomoći u postupcima iz obiteljskih odnosa, i to u obliku zastupanja pred sudom i oslobođenja od plaćanja sudske pristožbi.

Nadalje, u nadležnom upravnom tijelu Osječko-baranjske županije 2019. godine zaprimljen je jedan za-

Intervju je provela Marina Rajh

htjev za pružanje primarne pravne pomoći, a 2020. godine nije zabilježen nijedan zahtjev za pružanjem iste.

Odredbom članka 45. Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći propisano je da će Ministarstvo pravosuda i uprave svake godine najkasnije do 01. ožujka podnijeti Vladi Republike Hrvatske izvješće o ostvarivanju prava na pravnu pomoć i utrošenim sredstvima u prethodnoj godini.

Navedeno izvješće Ministarstva pravosuda i uprave javno je objavljeno i dostupno na stranici <https://mpu.gov.hr/izvjesca-24343/24343>.

Gledajući ukupnost pojedinačnih situacija ex post, može li se reći da sustav besplatne pravne pomoći doista doprinosi uspostavi boljeg i pravednijeg društva kroz omogućavanje ljudima da dobiju intelektualnu, posredno i financijsku pomoć radi rješavanja svojih pravnih problema?

Svrha pravne pomoći u smislu Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći je ostvarenje jednakosti svih pred zakonom, osiguranje građanima Republike Hrvatske i drugim osobama djelotvorno ostvarenje pravne zaštite te pristupa sudu i drugim javnopravnim tijelima pod jednakim uvjetima.

Sustav besplatne pravne pomoći osigurava pružanje pravne zaštite socijalno i ekonomski najpotrebitijoj skupini građana.

Odredbama članka 6. istog Zakona propisano je da primarnu pravnu pomoć pružaju upravna tijela, ovlaštene udruge i pravne klinike, da su upravna tijela ovlaštena u pružanju primarne pravne pomoći davati opće pravne informacije, pravni savjete i sastavljanje podneske, te da sekundarnu pravnu pomoć pružaju odvjetnici.

Nadalje, odredbama članka 9. istog Zakona propisano je da primarna pravna pomoć obuhvaća opću pravnu informaciju, pravni savjet, sastavljanje podnesaka pred javnopravnim tijelima, Europskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama u skladu s međunarodnim ugovorima i pravilima o radu tih tijela, te pravnu pomoć u izvansudskom mirnom rješenju sporova.

Nadležno upravno tijelo Županije, sukladno članku 10. navedenog Zakona može pružiti primarnu pravnu pomoć u svakoj pravnoj stvari ako podnositelj zahtjeva sam ne raspolaže dovoljnim znanjem i sposobnošću da svoje pravo ostvari, ako podnositelju zahtjeva pravna pomoć nije osigurana na temelju posebnih propisa, ako podneseni zahtjev nije očito neosnovan, te ako su materijalne prilike podnositelja zahtjeva takve da bi plaćanje stručne pravne pomoći moglo ugroziti uzdržavanje podnositelja zahtjeva i članova kućanstva.

Odredbama članka 16. stavka 1. istog Zakona postupak za odobravanje sekundarne pravne pomoći počće se podnošenjem zahtjeva nadležnom upravnom tijelu.

IVONA BALOG

Popis stanovništva. Što je to zapravo i koja je njegova svrha?

Jeste li znali da je u Republici Hrvatskoj reguliran Zakonom o popisu stanovništva, kućanstava i stanova? Naime popis stanovništva kao temeljni izvor za proučavanje stanovništva i razvijenosti države je najveće statističko istraživanje koje se u Republici Hrvatskoj provodi svakih 10 godina kako bi se prikupili osnovni podaci o broju, prostornom rasporedu i sastavu stanovništva prema njegovim demografskim, ekonomskim, obrazovnim, migracijskim i ostalim obilježjima.

Prvi popis spominje se još u Bibliji. Knjiga Brojeva je svoje ime dobila po dva zabilježena popisa izraelskog naroda od kojih je jedan zabilježen na početku četrdesetogodišnjeg iskustva u divljini, a drugi na kraju toga razdoblja. U knjizi Brojeva, dvije godine po izlasku Izraela iz Egipta, Bog je rekao Mojsiju „Obavite popis sve zajednice izraelske po rodovima i porodicama, navodeći imena svih muškaraca, glavu po glavu. Od dvadeset godina naviše, za borbu sposobne u Izraelu, ti i Aron pobilježite prema njihovim jedinicama. Neka s vama bude po jedan čovjek od svakoga plemena, glavari svoga pradjedovskog doma.“ Ukupan broj popisanih iznosio je 603 550. Kasnije, za vrijeme pripreme Izraela za ulazak u Obećanu zemlju izvršen je drugi popis stanovništva: „Jahve reče Mojsiju i Eleazaru, sinu svećenika Arona: „Obavite popis sve zajednice sinova Izraelovih, po njihovim porodicama, popišite sve, od dvadeset godina pa naviše, koji su u Izraelu sposobni za borbu.“ Ovaj puta ukupan broj popisanih Izraelaca iznosio je 601 730. Sljedeća dva popisa bila su u Starom zavjetu, jedan od njih je popis levita, a drugi je po zahtjevu kralja Davida: „Još je jednom srdžba Jahvina planula na Izraelce te potakla Davida protiv njih govoreći: „Idi, izbroj Izraelce i Judejce!“ I kralj zapovjedi Joabu i vojvodama koji bijahu s njim: „Obidite sva Izraelova plemena od Dana do Beer Šebe i popišite narod da znam koliko ima naroda.“ Osim prethodno spomenutih, bilo ih je još, no potpuni popis zabilježen je u Ezri 2. U Novom zavjetu nalaze se dva popisa od kojih je jedan izvršen za vrijeme rođenja Isusa Krista kada je car August naredio da se provede popis svega svijeta te drugi koji je ujedno i posljednji koji je zabilježen u Bibliji nalazi se u knjizi Djela apostolska.

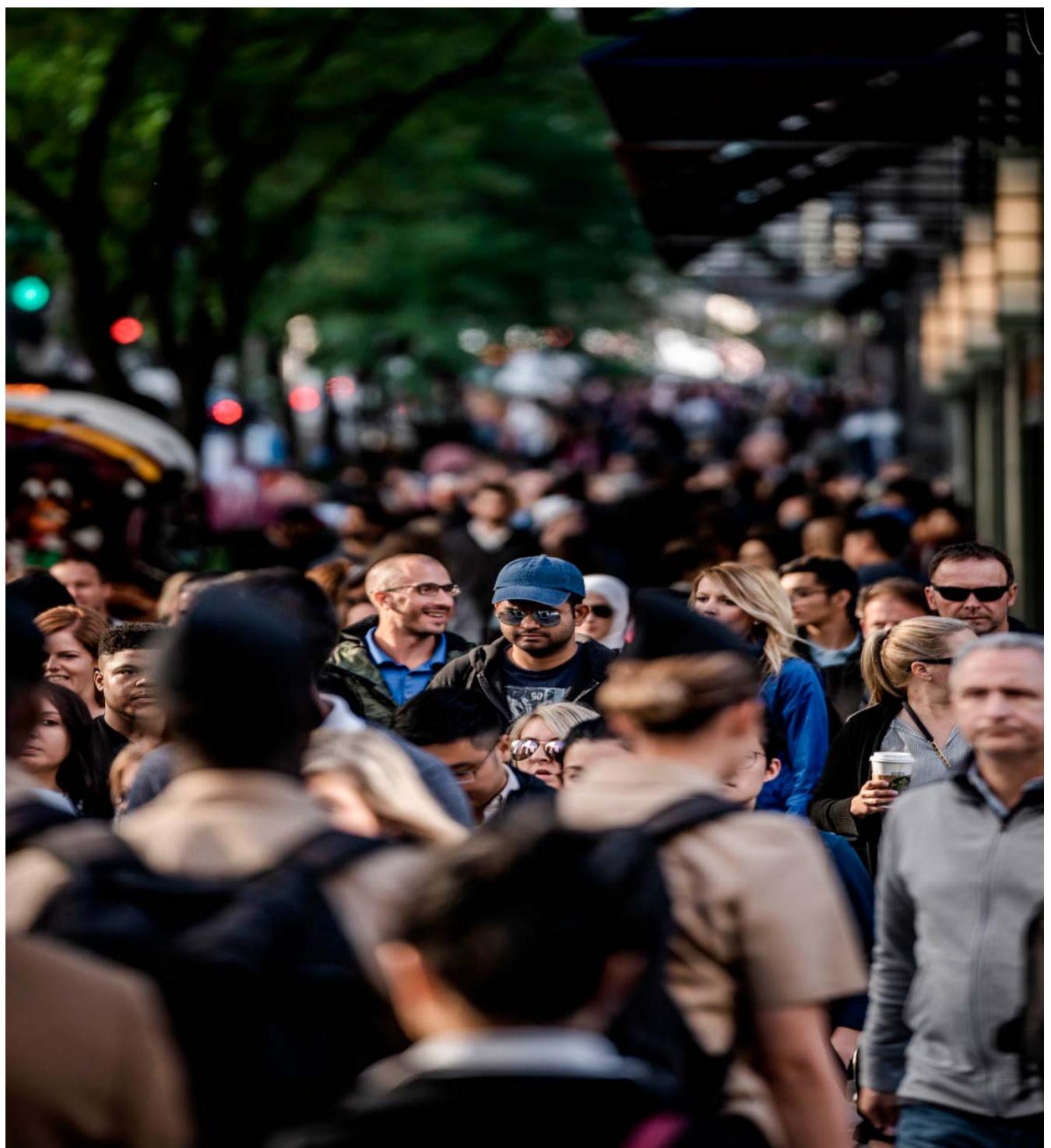
MALO NAS JE, ALI NAS IMA

Prvi popisi stanovništva na području današnje Republike Hrvatske provedeni su 1746. i 1754. za vrijeme vladavine Marije Terezije poznatiji kao „terezijanski“ popisi, a prvi na temelju kojeg je utvrđen broj stanovnika na najvećem području Hrvatske bio je izvršen za vrijeme cara Josipa II., 1785. godine. Poznatiji kao „jozefinski popis“. Cilj tog popisa bio je da se ustanovi stanovništvo sposobno za vojsku. „Tabella Impopulationis pro Anno 1773“ jest popis cijelokupnog prostora tadašnjih šest hrvatskih i slavonskih županija koji nije obuhvaćao pleme, a sastavljalо ga je Hrvatsko kraljevsko vijeće.

Prvi moderni popis stanovništva koji sadržava sve obuhvatne podatke za cijelo područje današnje Republike Hrvatske proveden je 1857. godine. Naziv „moderni“ dobio je zbog uvođenja načela kritičnog trenutka odnosno provedbe popisa u točno određeni dan. 1857. se stoga smatra početkom statističkog praćenja stanovništva. Prije 1857. godine popisi su uglavnom bili provođeni radi nametanja poreza ili radi utvrđivanja vojnog potencijala stanovništva. Osječko neplemenito stanovništvo prvi puta cijelovito je popisano 1814. godine nakon što je Osijek stekao status slobodnog i kraljevskog grada. Upisnik građana te Knjiga građana Slobodnog i kraljevskog grada Osijeka temeljni su izvori za istraživanje osječkog građanstva, a njihov upis može se pratiti još od 1809. godine. Prvi upisani građanin

bio je Axmann Michael po zanimanju tesar, rimokatoličke vjeroispovijesti, Austrijanac, oženjen, a za građanski status platio je 8 forinti. Posljednji upisani građanin 1848. godine bio je Hrabal Franz, rimokatolik, po zanimanju majstor, oženjen, Osječanin, koji je za svoj status platio 25 forinti. Postoji i knjiga začasnih građana u koju su se građani upisivali prema datumu stjecanja građanskog statusa. Prvi upisani bio je Baranyay Joannes (6. listopada 1809. godine) koji je imao status plemića te je bio gradski sudac, dok je posljednji bio Živanović Nikola, bivši osječki gradonačelnik (13. studenoga 1883. godine). U navedenom razdoblju između 1809. i 1883. godine upisano je 1125 osoba.

U Republici Hrvatskoj popis se provodi svakih 10 godina još od 1961. godine. Posljednji popis stanovništva proveden je u razdoblju 1. do 28. travnja 2011. godine prema kojemu je bilo 4 456 096 ukupno popisanih osoba te 4 290 612 ukupnog broja stanovnika. U osječko – baranjskoj županiji ukupan broj stanovnika iznosio je 304 899, od čega ih je 107 784 bilo u Osijeku, dok je ukupno popisanih bilo 319 245, od kojih je 115 441 odnosi na Osijek. Popis 2021. godine provodi se u rujnu i listopadu u dvije faze, prva je putem sustava e-Građani te druga putem popisivača koji obilaze kućanstva. Popisivanje putem sustava e-Građani znatno pridonosi modernizaciji, kvaliteti te brzini cijelokupnog procesa.

UKRATKO O DAROVNOM UGOVORU

IVONA BALOG

Darovanje je uređeno Zakonom o obveznim odnosima, a predstavlja takav ugovor kojim darovatelj besplatno i dobrovoljno prepušta obdareniku neku stvar ili imovinsku korist koju on prihvata. Iz navedenoga proizlazi da prilikom sklapanja darovnog ugovora ne smije biti prisile jer će u protivnome biti ništetan. Međutim, mnogi, a pogotovo starija populacija ne znaju za ovu ili slične, zakonom propisane odredbe pa stoga često bivaju prevareni i ne posežu za pravnom pomoći. Upravo zbog toga kroz daljnji tijek ovog kratkog teksta osvrnut ću se na sve ono što smatram da bi moglo biti sporno. Krenut ću s nabranjem objekata darovne činidbe. Ponajprije su to stvari, kako sadašnje tako i buduće, zatim imovina pri čemu treba voditi računa o tome da se valjano može darovati čitava sadašnja, a buduća najviše polovina. U praksi je najviše za-stupljeno darovanje nekretnine unutar članova obitelji ili, u nešto manje slučajeva, Republici Hrvatskoj. Ono što može predstavljati problem prilikom istoga je pitanje plaćanja poreza te oblika u kojemu se darovanje sklapa. Jedan od odgovora krije se u članku 15. Zakona o porezu na promet nekretnina gdje je propisano da porez na promet nekretnina pri naslijedivanju, darovanju i drugom stjecanju nekretnina bez naknade ne plaćaju:

1. bračni drug, potomci i preci koji čine uspravnu liniju te posvojenici i posvojitelji koji su u tom odnosu s umrlim ili darovateljem
  2. pravne i fizičke osobe kojima Republika Hrvatska ili jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave daruje, odnosno daje nekretnine bez naknade radi odštete ili iz drugih razloga u svezi s Domovinskim ratom
  3. bivši bračni drugovi kada uređuju svoje imovinske odnose.

Ostale osobe plaćaju ga po stopi od 3 posto. Nadalje, tu je i zakonska odredba iz koje proizlazi da će se valjanost takvoga ugovora postići samo

ako je sklopljen u pisanome obliku. Odstupanja bilo kakve naravi ugovor automatski dovode do ništetnosti. Ono što svakako još treba istaknuti su i sankcije koje će snositi fizička osoba ako ne podnese obrazac prijave prometa nekretnine nadležnoj ispostavi Porezne uprave u propisanome roku. Radi se o iznosu koji se kreće u rasponu od 2.000,00 do 20.000,00 kuna što se procjenjuje u svakom pojedinom slučaju. Nakon učinjenog darovanja, bilo da se radi o pokretnini ili nekretnini, moguće je da zbog određenih zakonom navedenih razloga, darovatelj opozove darovanje. Prvi takav je oskudnost koja se sastoji u tome da je darovatelj naknadno toliko osiromašio da više nema sredstava ni za svoje nužno uzdržavanje, a nema niti osobu koja bi po zakonu bila dužna to činiti. U ovakvim slučajevima ima pravo zahtijevati povrat dara, ali samo ako se on ili njegova

vrijednost još nalazi u obdarenikovoj imovini te da se isti ne nalazi u oskudici glede svoga uzdržavanja. Drugi razlog odnosi se na grubu nezahvalnost koja se javlja u situacijama obdarenikova počinjenja kaznenoga djela prema darovatelju ili nekom od članova njegove uže obitelji ili kada bi se teže ogriješio o zakonom utvrđenu dužnost uzdržavanja prema istim osobama. Kako bi isto bilo pravno moguće, u pravu je od presudne važnosti poznavanje rokova jer se njihovim protekom gubi određeno pravo. On za nekretnine iznosi 10 godina dok za pokretnine 5 godina računajući od dana predaje dara. Na samome kraju bih istaknula još samo da je proučavanje zakonskih propisa i posjedovanje barem, za početak, osnovnih informacija o navedenome ugovoru, a potom i proširivanje istih neophodno jer se radi o zaista jednome specifičnom pravnom poslu.

IZVLAŠTENJE

Sustav izvlaštenja ili eksproprijacije uređuje Zakon o izvlaštenju i određivanju naknade (NN 74/14, 69/17, 98/19). To je institut kojim se u interesu Republike Hrvatske ograničavaju ili oduzimaju imovinska prava uz davanje određene naknade. Konkretnije, radi se o pravu vlasništva, a u korist društvenog odnosno javnog interesa. Ono se može provesti kako u korist fizičke, tako i u korist pravne osobe.

Prema našem Zakonu predmet izvlaštenja mogu biti samo nekretnine kada je to potrebno radi izgradnje gradevine ili izvodenja radova u interesu Republike Hrvatske, a kada se ocijeni da će se korištenjem nekretnine u novoj namjeni postići veća korist od one koja se postizala korištenjem te nekretnine na dosadašnjii način.

skog pravosuđa, vojske i policije te istraživanja i eksploracije rudnog i drugog blaga.

Korisnik izvlaštenja stječe pravo koristiti nekretninu u svrhu radi koje je izvlaštenje provedeno. Ono može biti potpuno i nepotpuno. Kada nekretnina postaje vlasništvo korisnika izvlaštenja onda je ono potpuno. Potpunim izvlaštenjem prestaju pravo vlasništva prijašnjeg vlasnika i druga prava na toj nekretnini. Ako se tijekom postupka potpunog izvlaštenja dijela nekretnine utvrdi da vlasnik nema gospodarskog interesa koristiti preostali dio, na njegov zahtjev izvlastit će se i taj dio. Nepotpunim izvlaštenjem ograničava se pravo vlasništva na nekretnini ustanovljenjem zakupa ili služnosti. Zakup se može ustanoviti samo ako će se zemljишte koristiti ograničeno vrijeme, a najviše do pet godina u svrhu istraživanja rudnog i drugog blaga, korištenja kamenoloma, vađenja gline, pjeska, šljunka i slično. Ako se korištenjem zemljишta na temelju zakupa uništi kultura zemljишta tako da se ono ne može koristiti na dosadašnji način, vlasnik može zahtijevati da se provede potpuno izvlaštenje. Zahtjev vlasnik može podnijeti u roku od šest mjeseci od dana prestanka zakupa. Zahtjev podne-

VANESSA SPADA

sen nakon isteka roka odbacit će se. Također, ako je susjedno zemljište potrebno za smještaj radnika, materijala, strojeva i drugog radi izgradnje građevine ili izvođenja radova u interesu Republike Hrvatske, na zahtjev korisnika izvlaštenja odredit će se njegovo privremeno uzimanje u posjed. Za izvlaštenu nekretninu vlasniku pripada novčana naknada u visini tržišne vrijednosti nekretnine. Iznimno, to može biti i druga odgovarajuća nekretnina čija tržišna vrijednost odgovara visini tržišne vrijednosti izvlaštenе nekretnine.

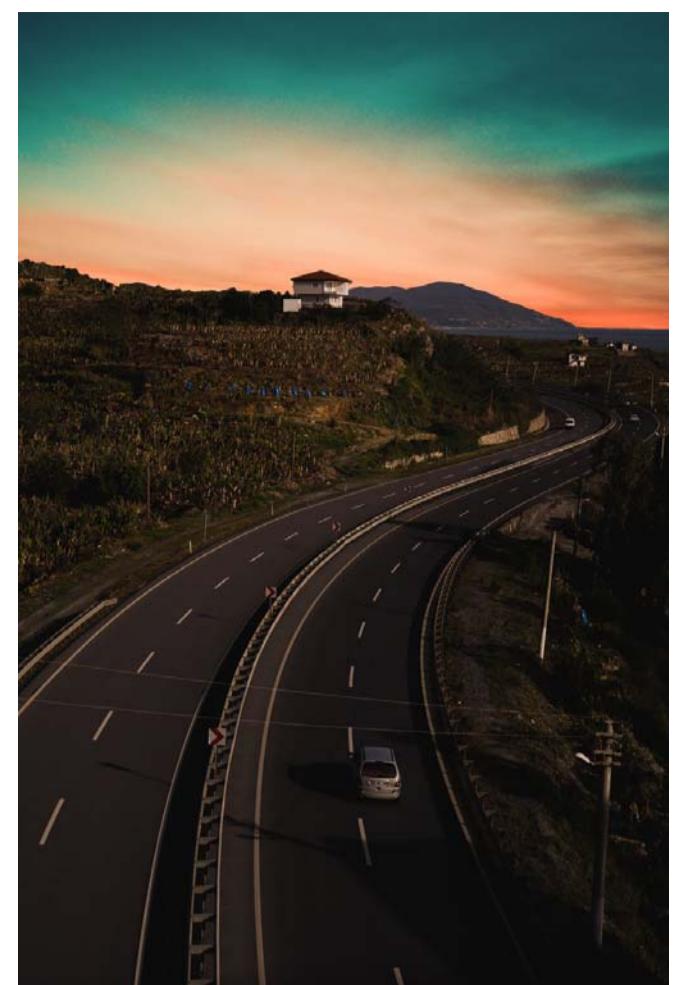
Dakle, poslovi izvlaštenja su poslovi od interesa za Republiku Hrvatsku, a postupci izvlaštenja su hitni postupci. Postupak se odvija u tri faze: prvo se utvrđuje postojanje državnog interesa, zatim se provodi upravni postupak i donosi rješenje o izvlaštenju, a nakon toga se određuje i isplaćuje tržišna naknada za izvlaštenu nekretninu. Odluku da je izgradnja građevine ili izvođenje radova u interesu Republike Hrvatske donosi Vlada Republike Hrvatske na prijedlog korisnika izvlaštenja. Postupak u vezi izvlaštenja provodi upravno tijelo županijske odnosno Grada Zagreba u čijem je djelokrugu obavljanje povjerenih poslova državne uprave koji se odnose na poslove izvlaštenja. Ono donosi rješenje, a protiv tog prvostupanjskog rješenja nadležnog tijela može se izjaviti žalba o kojoj odlučuje Ministarstvo. Protiv rješenja Ministarstva može se pokrenuti upravni spor.

Na temelju urednog prijedloga za izvlaštenje, a na prijedlog nadležnog tijela, upisat će se po službenoj dužnosti zabilježba postupka izvlaštenja u zemljišnim knjigama. Otuđenje nekretnine na kojoj je upisana zabilježba postupka izvlaštenja, kao i promjena drugih odnosa na nekretnini koja može biti od utjecaja na obveze korisnika izvlaštenja nema pravnog učinka prema korisniku izvlaštenja i trećim osobama. Zabilježba postupka izvlaštenja u zemljišnim ili drugim javnim knjigama neće se brisati do pravomoćnosti rješenja kojim se rješava o prijedlogu za izvlaštenje.

Posjednik izvlaštenе nekretnine dužan je nekretninu predati slobodnu od osoba i stvari. Korisnik stječe pravo na posjed izvlaštenе nekretnine danom pravomoćnosti rješenja o izvlaštenju ako je do tada prijašnjem vlasniku nekretnine isplatio određenu naknadu, odnosno predao u posjed drugu odgovarajuću nekretninu. Ako do pravomoćnosti rješenja korisnik izvlaštenja nije ispunio svoje obveze prema vlasniku nekretnine, pravo na posjed izvlaštenе nekretnine stjeći će tek danom isplate naknade, ako se prijašnji vlasnik nekretnine i korisnik izvlaštenja drukčije ne sporazume. Korisnik izvlaštenja koji dokaže postojanje pravnog i opravdanog interesa odnosno vjerovatnost nastupa znatne štete može, u tijeku postupka izvlaštenja, podnijeti zahtjev za stupanje u posjed nekretnine za koju je podnesen prijedlog za izvlaštenje.

Rješenjem se nalaže vlasniku nekretnine obvezati predaje izvlaštenе nekretnine u posjed korisniku izvlaštenja i rok predaje u posjed. Žalba protiv rješenja kojim se dopušta stupanje u posjed nekretnine u tijeku postupka izvlaštenja ne odgadja izvršenje rješenja. Ako je protiv rješenja pokrenut upravni spor, sud ne može odgoditi izvršenje tog rješenja. Ako je korisnik izvlaštenja stupio u posjed izvlaštenе nekretnine u tijeku postupka izvlaštenja, a prijedlog za izvlaštenje bude odbijen, vlasnik nekretnine ima pravo na naknadu štete koju mu je korisnik izvlaštenja nudio stupanjem u posjed nekretnine.

Na zahtjev prijašnjeg vlasnika izvlaštenе nekretnine pravomoćno rješenje o izvlaštenju poništiti će se ako korisnik izvlaštenja u roku od pet godina od dana pravomoćnosti rješenja o izvlaštenju odnosno od dana stupanja u posjed izvlaštenе nekretnine nije započeo izgradnju građevine ili izvođenje radova radi kojih je nekretnina izvlaštena. Rješenje o izvlaštenju ne može se poništiti nakon isteka sedam godina od njegove pravomoćnosti, odnosno od dana stupanja u posjed izvlaštenе nekretnine. Vlasnik nekretnine nema pravo na naknadu troškova za ulaganje u nekretnine koje je izvršio nakon

što je obaviješten o podnesenom prijedlogu za izvlaštenje, osim onih troškova koji su bili nužni za korištenje i održavanje nekretnine.

Uknjižba prava vlasništva i drugih stvarnih prava na izvlaštenoj nekretnini, kao i na nekretnini koja je dana na ime naknade vlasniku nekretnine, upisati će se na zahtjev korisnika izvlaštenja ili vlasnika nekretnine na temelju pravomoćnog rješenja o izvlaštenju i dokaza o isplaćenoj naknadi u iznosu određenom rješenjem o izvlaštenju odnosno dokaza o stjecanju prava vlasništva vlasnika nekretnine na drugoj odgovarajućoj nekretnini.

ZAŠTITA POTROŠAČA

latnosti. Dakle, samo fizička osoba koja djeluje na tržištu isključivo za svoje potrebe. Tu nam se nadovezuje pitanje tko bi onda bio trgovac? Bilo koja osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu u okviru svoje trgovачke, poslovne, obrtničke ili profesionalne djelatnosti, uključujući i osobu koja nastupa u ime ili za račun trgovca. Ta osoba je jača ugovorna strana u odnosu potrošač-trgovac zato je i nastala potreba zaštite potrošača.

U slučaju neuskladenosti robe s ugovorom, prodavatelj odgovara u skladu s odredbama Zakona o obveznim odnosima. Te odredbe odnose se prvenstveno na odgovornost za materijalne nedostatke stvari, a zatim na jamstvo za ispravnost prodane stvari (garancija). Prodavatelj odgovora za materijalne nedostatke koje je stvar imala u trenutku prijelaza rizika na kupca i za one materijalne nedostatke koji se pojave nakon prijelaza rizika na potrošača ako su posljedica uzroka koji je postojao prije toga.

Kada postoji materijalni nedostatak, potrošač mora obavijestiti trgovca u roku dva mjeseca od otkrivanja nedostatka, a najkasnije u roku dvije godine od predaje stvari. Trgovac je dužan potrošaču omogućiti besplatno otklanjanje nedostatka ili predaju druge stvari bez nedostatka, sniženje cijene, raskid ugovora, naknadu štete. Pravo na raskid ugovora potrošač će imati samo ako je prodavatelju dao naknadni primjereni rok za ispunjenje ugovora, što može biti popravak ili zamjena stvari. Ako nakon obavijesti o nedostatku, s obzirom na okolnosti pro-

izlazi da prodavatelj neće ispuniti ugovor ili potrošač neće moći ostvariti svrhu, može raskinuti ugovor bez ostavljanja naknadnog primjerenog roka.

U slučajevima kada je za određenu stvar davatelj jamstva jamčio za ispravnost stvari dolazi do odgovornosti za ispravnost prodane stvari. Ono obvezuje pod uvjetima pod kojima je dano.

Zakon o zaštiti potrošača regulira nepoštenu poslovnu praksu trgovca. Smatra se nepoštenom ako je suprotna zahtjevima profesionalne pažnje i ako, u smislu određenog proizvoda, bitno utječe ili je vjerovatno da će bitno utjecati na ekonomsko ponašanje prosječnog potrošača kojemu je takva praksa namijenjena ili do kojega ona dopire, odnosno prosječnog člana određene skupine potrošača na koju je ta praksa usmjerena. Tu se posebno navodi zavaravajuća poslovna praksu i agresivna poslovna praksa.

Poslovna praksa smatra se zavaravajućom ako sadrži netočne informacije, zbog čega je neistinita ili ako na neki drugi način, uključujući njezino cijelokupno predstavljanje, pa čak ako je informacija činjenično točna, zavarava ili je vjerovatno da će zavarati prosječnog potrošača u vezi s nekom od određenih okolnosti, čime ga navodi ili je vjerovatno da će ga navesti da donese odluku o kupnji koju inače ne bi donio.

Poslovna praksa smatra se agresivnom ako u konkretnom slučaju, uzimajući u obzir sva obilježja i okolnosti slučaja korištenjem uzinemiranja, prisile, uključujući fizičku silu ili prijetnju

VANESSA SPADA

Zakon o zaštiti potrošača regulira odnose koji nastaju u pravnom prometu između trgovaca i potrošača. U ovom članku definirat će glavne pojmove i razlike među njima. Za početak da razjasnim tko je uopće potrošač. Svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu izvan svoje trgovачke, poslovne, obrtničke ili profesionalne dje-

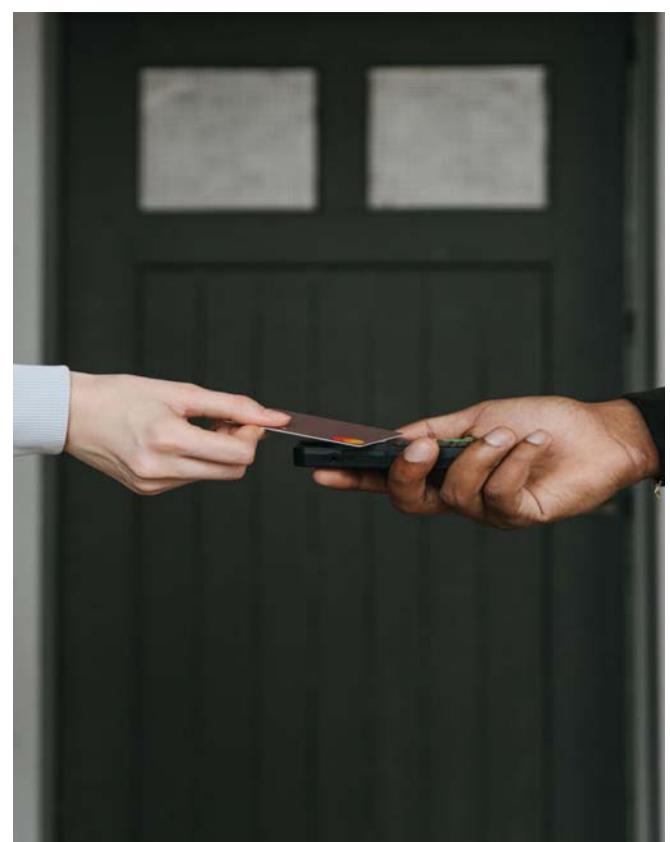
te nedopušten utjecaj, u bitnoj mjeri umanjuje ili je vjerojatno da će umanjiti slobodu izbora ili postupanja prosječnog potrošača u vezi s proizvodom te ga time navede ili je vjerojatno da će ga navesti da doneše odluku o kupnji koju inače ne bi donio.

Nepoštena poslovna praksa je zabranjena. U slučaju sumnje da je trgovčeva poslovna praksa nepoštena, može se podnijeti prijava tržišnoj inspekciji Državnog inspektorata.

Potrošač ima mogućnost obratiti se trgovcu putem pisanih prigovora, u slučaju da nije zadovoljan kupljenim proizvodom ili pruženom uslugom. Trgovac je dužan omogućiti potrošaču podnošenje pisanih prigovora putem dva kanala i to: u poslovnim prostorijama, odnosno prodavaonici (prilikom čega mora potrošaču pisanim putem potvrditi primetak pisanih prigovora), te po izboru trgovca, putem pošte, telefaksa ili elektroničke pošte. Također, u poslovnim prostorijama, trgovac mora vidljivo istaknuti obavijest o načinu podnošenja pisanih prigovora potrošača.

Prvo treba uputiti pisani prigovor trgovcu ili pružatelju usluga koji su dužni odgovoriti u roku od 15 dana od zaprimljenog prigovora. Ako je do povrede ostvarivanja potrošačkih prava došlo od strane trgovca koji pruža javnu uslugu, potrošač može, nakon primjeka odgovora na pisani prigovor, podnijeti reklamaciju povjerenstvu za reklamacije potrošača. Povjerenstvo mora pisanim putem odgovoriti potrošaču na zaprimljenu reklamaciju u roku od 30 dana od dana zaprimanja.

Pomoć tržišne inspekcije Državnog inspektorata, pokretanje izvansudskog ili sudskog postupka, može se zatražiti tek nakon što je potrošač iscrpio postupak pisanih prigovora, odnosno reklamacije povjerenstvu. Također, postoji mogućnost podnošenja prijedloga za rješavanjem spora jednom od tijela koja se bave alternativnim rješavanjem sporova u Republici Hrvatskoj. Takav način rješavanja sporova fleksibilniji je od upućivanja tužbe sudu, provodi se u neformalnom okruženju, predstavlja manji trošak. Tijela koja provode postupak alternativnog rješavanja spora su Sud časti i Centri za mirenje.

LUCIJA TULIĆ

ZAKONSKO NASLJEĐIVANJE I NASLJEDNO PRAVO

smrti. Onaj koji naslijedi se naziva nasljednik, a onaj kojeg se naslijedi predstavlja ostavatelj. Imovina koja se naslijedi naziva se ostavina. Da-kle nasljednikom se postaje u trenutku smrti osobe, a naslijedi se sukladno odredbama ZON-a, oporu-kom ili na temelju Zakona. Ostavina se sastoji od svega onoga što je osoba imala u trenutku smrti, ali izuzetak je ono što se prema svojoj pravnoj naravi ili prema zakonu ne može naslijediti. Često se događa da nakon nečije smrti nasljednici moraju istraživati koja sve imovina ulazi u ostavinu. Predmet nasljeđivanja su nekretnine, pokretnine i novac. Kada je riječ o nekretninama u ostavini ulaze sve nekretnine ostavitelja bez obzira da li su uknjižene u zemljišnim knjigama i bez obzira na to gdje se nalazile. U slučaju uredno upisne nekret-nine kao dokaz vlasništva dovoljan je izvadak iz zemljišne knjige, a ako nekretnina nije uknjižena u zemljišnim knjigama, vlasništvo se mora dokazati vjerodostojnim dokumentima. U ovom članku će se govoriti o zakonskom nasljeđivanju jer je prema praksi ono češće.

Temeljem članka 8. st.1. ZON-a zakonskim nasljednicima se smatraju svi ostaviteljevi potomci, njegova posvojčad i njihovi potomci, njegov bračni drug, izvanbračni drug, njegovi roditelji, njegovi posvojitelji, njegova bračna i sestra i njihovi potomci, njegovi djedovi i baka i svi njihovi potomci, i njegovi ostali predci. Sve navedene osobe prema Zakonu raspoređene prema nasljednim redovima po kojima ostvaruju pravo na nasljeđivanje. Blizi nasljedni redovi isključuju daljnje nasljedne redove. Prvi nasljedni red predstavljaju ostaviteljevi potomci (djeca, posvojčad, unuci) i bračni drug te svi naslijeduju na jednake dijelove. Ako ostavitelj nije imao potomke naslijeduju ga njegovi roditelji i bračni drug te oni predstavljaju drugi nasljedni red. Jednu polovicu prilikom nasljeđivanja naslijeduju roditelji, a drugu bračni drug. Ako ostavitelj nema roditelje, odnosno oba roditelja su umrla, bračni drug je onaj koji naslijedi cijekupnu ostavini i obrnuto. Ako ima roditelje oni svoju polovicu naslijeduju na jednake dijelove, a ako je iza ostavitelja ostao jedan roditelj onda njemu pripada i onaj dio ostavine koji bi pripao umrlom roditelju. U situaciji kada ostavitelj nije imao bračnog druga i iza njega je ostao jedan roditelj, onaj dio koji bi pripao drugom roditelju naslijeduju potomci tog roditelja, odnosno ostaviteljeva bračna i sestre. Isto pravilo

vrijedi ako nakon ostavitelja nije ostao ni bračni drug niti roditelji, nasljednici postaju njegova bračna i sestre i njihovi potomci. Nakon bračnog druga, roditelja, braće i sestara ostavitelja na red dolaze bake i djedovi. Te bake i djedovi prema Zakonu spadaju u treći nasljedni red. Jednu polovicu ostavine u slučaju kada nema drugih, bližih nasljednika, naslijeduju baka i djed s majčine strane, a drugu polovicu baka i djed s očeve strane. Baka i djed iste loze naslijeduju na jednakim dijelove. Ako su djed i baka jedne loze umrli prije ostavitelja njihovu polovicu naslijeduju djed i baka druge loze te njihovi potomci. Zadnji definirani nasljedni red jest četvrti i prema njemu nasljednici su pradjedovi i prabake. Oni naslijeduju prema jednakim pravilima kao djedovi i bake. Ako nema pradjedova i prabaka nasljednici postaju ostaviteljevi daljnji predci. Posebno pravilo vrijedi za osobe koje nemaju nasljednika niti ih je odredio oporukom. U tom slučaju ostavina u trenutku smrti ostavitelja prelazi na općinu ili grad i oni postaju zakonski nasljednici te se tog prava ne mogu odreći. Takva ostavina se naziva ošasna ostavina. Nekretnine i s njima izjednačena prava prelaze na općinu ili grad na čijem području se nalaze. Pokretnine i s njima izjednačena prava prelaze na općinu ili grad na čijem području je ostavitelj imao prebivalište u Republici Hrvatskoj, ili boravište. A u slučaju kada ostavitelj nije imao prebivalište niti boravište na području Republike Hrvatske prema članku 20.st.4. ZON-a nasljednikom postaje ona općina ili grad gdje je ostavitelj u trenutku smrti bio upisan u knjigu državljanja Republike Hrvatske.

Zakon štiti najuže članove obitelji i naziva ih nužnim nasljednicima. Nužni nasljednici su ostaviteljevi potomci, njegova posvojčad i njihovi potomci i njegov bračni drug. Ostaviteljevi predci spadaju u nužne nasljednike samo ako su trajno nesposobni za rad i nemaju nužnih sredstava za život. Članak 70.st.1. ZON-a kaže da je pravo na nužni dio nasljeđno pravo, a dio koji pripada pojedinom nužnom nasljedniku se naziva nužni dio. Potomci, posvojčad i njihovi potomci te bračni drug imaju pravo na nužni dio koji iznosi jednu polovicu, a od ostalih nužnih nasljednika jednu trećinu od onog dijela koji bi im pripao prema zakonskom nasljeđivanju. Nužni dio se računa na poseban način propisan ZON-om.

Svaki nasljednik može ostati bez svog dijela nasljeđstva zbog zakonski predviđenih razloga. Zakon takvog nasljednika naziva nedostojnim, a ne-

dostojan je onaj nasljednik koji je namjerno usmrtio ostavitelja ili to pokušao, koji je silom ili prijetnjom na bilo koji način utjecao na donošenje, opoziv ili promjenu oporuke, te onaj koji ju sakrije ili krivotvori, onaj koji nije pomagao i brinuo se o ostavitelju, a zakonski je bio obvezan na to ili mu nije pružio nužnu pomoć ili mu nije pružio nikakvu pomoć u situacijama koje su opasne po život ili zdravlje ostavitelja. Potomci nedostojnog se ne isključuju iz nasljeđivanja zbog njegovih postupaka.

Dakako svaki se nasljednik može i odreći svog nasljeđstva. Iznimku predstavlja nasljednik koji je raspolagao nasljeđstvom ili nekim njegovim dijelom, i njemu to pravo ne pripada. Može se odreći javno ovjerovljenom izjavom ili izjavom danom na zapisnik kod suda do donošenja prvostupanske odluke. No, u ovom slučaju ako odricatelj izričito ne izjavida se odriče samo u svoje ime, bez nasljeđstva ostaju i njegovi potomci. Odricanje može biti samo u potpunosti, dakle da se odričete cijele ostavine.

Što s ostaviteljevim dugovima? Možda i najspornije pitanje prilikom nasljeđivanja jest ono što se tiče ostaviteljevih dugovanja. Nasljednik nasljeđuje sva dobra ostavitelja, ali tako i odgovara za nasljedničke dugove. Jedino onaj nasljednik koji se odrekao ostavine neće odgovarati za dugove, iz tog razloga je i odricanje moguće sao u potpunosti. Kada bi bilo moguće djelomično ili pod nekim uvjetima nitko ne bi na sebe preuzimao dugovanja nego samo novac, nekretnine i pokretnine. Ipak, Zakon štiti nasljednika tako da odgovornost za dugovanja iznosi samo do visine vrijednosti naslijedene imovine. Ako ima više nasljednika, odgovaraju solidarno.

Kako se pokreće i kako izgleda ostavinski postupak? Prije samog pokretanja postupka postoje određene radnje koje se moraju izvršiti. Članak 192. st.1. ZON-a propisuje da kada neka osoba umre ili bude proglašena umrlo, matičar nadležan za upis činjenice smrti u maticu umrlih sastavit će smrtovnicu i dostaviti je sudu, ili je predati osobi na čiji ju je zahtjev sastavio. Sljedeći članak, članak 193. ZON-a propisuje sadržaj smrtovnice. Ostavinski postupak je izvanparnični postupak u kojem se utvrđuje tko su ostaviteljevi nasljednici, što čini ostavini i koja još prava glede ostavine pripadaju nasljednicima. Nadležni sud je općinski sud, odnosno postupak se vodi pred javnim bilježnikom kao povjerenikom suda, dok u općinskom sudu postupak provodi sudac pojedinac ili sudska savjetnik. Stvarna nadležnost je dakle općinski sud u prvom stupnju, a prema odredbama o mjesnoj nadležnosti nadležan je onaj sud na čijem području je ostavitelj u vrijeme smrti imao prebivalište ili boravište. Ako ostavitelj nije imao niti prebivalište niti boravište u Republici Hrvatskoj mjesno nadležan je onaj sud na čijem se području nalazi pretežni dio njegove ostavine u Republici Hrvatskoj. Što se tiče samog postupka i pravilima prema kojima sud postupa, ona su sljedeća: sud će u što kraćem roku utvrditi prava stranaka, sud će brinuti o pravima osoba koje se zbog malodobnosti, duševnih smetnji ili drugih okolnosti ne mogu brinuti o svojim pravnim interesima, javnost je isključena iz postupka, sud će odluku donijeti na temelju cjelokupne rasprave, ovlašten je izvoditi dokaze koje stranke nisu iznijele ili nisu predložile ako ocijeni da su takvi dokazi važni za odlučivanje. Ostavinski postupak se pokreće po službenoj dužno-

sti kada sud primi smrtovnicu ili izvadak iz matice umrlih. Zatim utvrđuje nadležnost. Ako utvrdi da je nenadležan proglašit će se nenadležnim i dostaviti će predmet nadležnom sudu. Ako utvrdi da ostavitelj nije ostavio ostavini rješenjem će odlučiti da se ne provodi ostavinska rasprava, isto će odlučiti i ako ostavini čine samo pokretnine i s njima izjednačena prava, a nitko od nasljednika ne zahtjeva provođenje ostavinske rasprave. Kada ipak dođe do ostavinske rasprave sud će odrediti ročište i pozvati osobe koje polažu pravo na nasljeđstvo. Na tom ročištu sud će raspraviti sva pitanja važna za donošenje odluke u ostavinskom postupku. Ako je sve odlučeno sud će donijeti rješenje i tim rješenjem utvrđuje tko je ostaviteljev smrću postao njegov nasljednik i koja su prava time stekle i druge osobe. Članak 226. st.2. ZON-a određuje sadržaj rješenja. Rješenje se dostavlja svim nasljednicima i zapisovnicima kao i osobama koje su tijekom postupka istakle zahtjev za nasljeđstvo. Ako je rješenje donio javni bilježnik kao povjerenik suda dopušten je prigovor u roku od osam dana i o prigovoru odlučuje sudac pojedinac. Protiv rješenja koje donosi sud dopuštena je žalba u roku od 15 dana od dostave. Sukladno Pravilniku o visini nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda u ostavinskom postupku (NN 135/2003) za usluge provođenja ostavinskog postupka nasljednici su dužni platiti sudska pristojbu ili javnobilježničku naknadu čija visina ovisi o vrijednosti nasljeđstva. Do vrijednosti od 60.000 kuna javnom bilježniku se plaća 200 kuna, a ako je vrijednost veća, na svakih 10.000 kuna plaća se dodatnih 100 kuna, pri čemu je maksimalna vrijednost naknade 2.500 kuna.

OPORUKA

stanak tog pravnog posla nije mu trebao ničiji pristanak i oporučitelj se ne može odreći svoga prava opoziva oporuke.

Što je bitno da bi oporuka bila valjana? Tko ju može načiniti?

Pored oblika koji smo maloprije spomenuli, važno je da je osoba sposobna za rasuđivanje te da je navršila 16 godina. U protivnom, oporuka je ništava. Osoba koja je sposobna za rasuđivanje jest ona koja je sposobna shvatiti što znači ono što je očitovala i kakve to ima posljedice.

Dakle, ako je osoba navršila 16 godina, a u trenutku izrade oporuke je sposobna za rasuđivanje i vlada svojom voljom, njeni je oporuka valjana bez obzira ako bi možebitno kasnije izgubila sposobnost rasuđivanja. Važno je također da je izjava volje bila očitovana slobodno i svjesno. Ona osoba koja ima pravni interes može zahtijevati poništenje oporuke ako smatra da je na oporučiteljevoj strani postojala mana volje, primjerice, da je ostavitelj bio natjeran prijetnjom ili silom načiniti ju ili se nalazio u zabludi dok ju je sastavlja.

Postoji li više vrsta oblika oporuke?

Postoji. Razlikujemo privatnu oporuku koja se dijeli na vlastoručnu i pisano pred svjedocima te javnu oporuku i oporuku u izvanrednim okolnostima. Privatna je ona oporuka koja je načinjena bez sudjelovanja javnih tijela, a javna ona koja je sastavljena uz sudjelovanje javnih tijela. Redovita se može načiniti u svakoj prilici, oblik je strogi, a rok valjanosti neograničen. Izvanredna jest ona koja je nastala u izvanrednim okolnostima jer se nije mogla sačiniti u redovitim pa sama situacija nalaže blažu formu, ali ograničen rok valjanosti (30 dana od prestanka izvanrednih okolnosti). Primjer za izvanrednu bi bila usmena oporuka pred barem dva svjedoka.

Vlastoručnu oporuku oporučitelj mora sam, osobno, rukopisom napisati i vlastoručno se potpisati. Korisno bi bilo da pritom naznači mjesto i datum sastavljanja. Pisano oporuku pred dva istodobna svjedoka može načiniti osoba koja zna čitati i pisati, a izjavljuje za ispravu da je to njegova oporuka. Svjedoci se moraju potpisati, ali ne moraju znati sadržaj oporuke.

Što se tiče javne oporuke, nju može načiniti svatko, međutim osobi koja ne zna čitati ili pisati ili se ne može potpisati, to je jedini zakonit način oporučivanja.

Što oporuka sadrži?

Prvenstveno sadrži jednog ili više nasljednika koji su ostavini naslijedili u cijelosti ili djelomično. Oporučitelj ima razne mogućnosti. Može nasljednicima odrediti zamjenike. Treba razlikovati dvije vrste zamjene, običnu koja je dopuštena, a predstavlja imenovanje zamjenika nasljedniku te povjerenku koja je po našem pravu nedopuštena i predstavlja imenovanje nasljednika nasljedniku. Također, može sadržavati i osnivanje zaklade, određivanje izvršitelja oporuke koji radi u njegovu ime i za njegov račun. Oporučitelj može naložiti nasljednicima da nešto učine, postavljati im uvjete i rokove od kojih se ne smije odstupati; može opozvati raniju oporuku, odrediti da se određeni dar ne uračuna nasljedniku u njegov zakonski dio, itd.

Za kraj, postoji i zaštita prava nužnih nasljednika. Što to znači?

Oporukom oporučitelj može lišiti imovine svoje najbliže srodnike. Međutim, on ne smije preko nužnog dijela, a to je onaj dio koji bi nužni nasljednik dobio kao zakonski nasljednik da nije bilo oporuke. Dakle, nema bojazni da će najbliža rodbina ostavitelja biti lišena svojeg zakonitog dijela.

MARIA PETRAKOVIC

Za početak, potrebno je odgovoriti što je to oporuka, a za to će nam poslužiti stručna literatura i Zakon o nasljeđivanju. Oporukom ostavitelj, tj. Oporučitelj raspolaže svojom imovinom za slučaj smrti. Ona je razredba posljednje volje ostavitelja, jasnije, njome se razlučuje na koje je sve načine oporučitelj zamislio raspolažanje svojom imovinom nakon smrti. Oporuka je jednostrani pravni posao koji nastaje tako da jedna strana, dakle, oporučitelj, svojom izjavom volje koja je dana jasno, određeno i slobodno očituje riječima bilo pisanim bilo izgovorenim ono što želi. Dalje nam je kod oporuke bitna forma, tj. oblik. I kod toga je Zakon strogi. To znači da se oporuka mora i može načiniti samo načinom koji je propisan u Zakonu. U protivnom oporuka je nevaljana i ne proizvodi nikakve pravne učinke. Sam oporučitelj ju mora načiniti i može ju u bilo kojem trenutku do svoje smrti opozvati. Dakle, dok je živ, može se predomisliti, povući oporuku jer se, kao što smo rekli, radi samo o njegovoj volji i njegovoj imovini; za na-

ZAŠTITA DRŽAVNE GRANICE I UVJETI ULASKA

LORENA POFUK

Na državnoj granici RH ponavljaju se izolirani slučajevi pokušaja nezakonitog prelaska. Migranti koji u medijskom prostoru zauzimaju velik dio su upravo oni bez osobnih dokumenata i putnih isprava, koji se nemaju namjeru zadržati u prvoj sigurnoj zemlji te odlaze u one razvijenije s ciljem osiguranja svog ekonomskog probitka. Takvu situaciju potrebno je pažljivije promotriti s pravnog aspekta. Naime, ovdje veliku ulogu ima granična policija. Prema Zakonu o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16) poslovi granične policije u unutrašnjosti države su mjere i radnje koje se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja nezakonitog ulaska, boravka osoba i suzbijanja prekograničnog kriminala. Prema Zakonu nadzor granice je kontrola prelaska državne granice i zaštita državne granice, a obavlja se radi osiguranja nepovredivosti državne granice i državnog područja Republike Hrvatske, zaštite života i zdravlja ljudi, sprječavanja i otkrivanja kaznenih djela i prekršaja te otkrivanja i pronalaska počinitelja istih, sprječavanja nezakonitih migracija i sprječavanja i otkrivanja drugih

opasnosti za javnu sigurnost, pravni poredak i nacionalnu sigurnost. Zakon propisuje i obvezu podvrgavanja graničnoj kontroli, te tako navodi da je osoba koja namjerava prijeći ili je već prešla graničnu crtu dužna dati na uvid isprave propisane za prelazak državne granice, podvrgnuti se graničnoj kontroli te ne smije napustiti područje graničnog prijelaza dok nije obavljena granična kontrola. Navedeni Zakon od važnosti je za primjenu Uredbe (EZ) br. 562/2006 Europskog parlamenta i Vijeća o Zakoniku Unije o pravilima kojima se uređuje kretanje osoba preko granica (Zakonik o schengenskim granicama). Tijekom granične kontrole provodi se sustavna provjera svih osoba koje prelaze državnu granicu Republike Hrvatske, na ulazu i na izlazu na unutarnjoj i vanjskoj granici.

Uvjeti ulaska državljana trećih zemalja su valjana putna isprava, važeća viza, da opravdavaju svrhu i uvjete namjeravanog boravka te imaju dovoljno sredstava za uzdržavanje, da nisu osobe za koje je u SIS-u izdano upozorenje u svrhu zabrane ulaska te da ne predstavljaju prijetnju za javni poredak, unutarnju sigurnost, javno zdravlje ili međunarodne odnose bilo koje od država članica. Državljaninu treće zemlje koji ne ispunjava navedene uvjete zabranjuje se ulazak na državna područja država članica, i time se ne dovodi u pitanje primjena posebnih odredbi o pravu na azil i na međunarodnu zaštitu ili na izdavanje viza za dugotrajni boravak. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17) uz posljednje izmjene iz 2018. godine, propisuje načela, uvjete i postupak odobrenja međunarodne zaštite i privremene zaštite, status, prava i obveze tražitelja međunarodne zaštite, azilanata, stranaca pod supsidijarnom zaštitom, stranaca pod privremenom zaštitom te uvjeti i postupak ponишtenja i prestanak azila, supsidiarne i privremene zaštite. Zakon navodi da je zabranjeno prisilno udaljiti ili na bilo koji način vratiti državljanina treće zemlje ili osobu bez državljanstva u zemlju u kojoj bi njezin život ili sloboda bili ugroženi zbog rasne, vjerske ili nacionalne pripadnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja, ili u kojoj bi mogla biti podvrgнутa mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili koja bi ju mogla izručiti drugoj zemlji.

PRAVO NA AZIL

Azil se odobrava osobama koje bježe iz svojih matičnih zemalja zbog utemeljenog progona ili velike opasnosti. Osoba koja traži pomoć od države u kojoj se nalazi može podnijeti zahtjev za azil koji je

sličan u cijeloj Europskoj uniji. Zajamčeno je pravo na azil, uz poštovanje pravila iz Ženevske konvencije i Protokola o statusu izbjeglica te u skladu s Ugovorom o Europskoj uniji i Ugovoru o funkciranju Europske unije. Prilikom podnošenja zahtjeva uzimaju se otisci prstiju i šalju u bazu podataka koji kasnije služe kao pomoć za utvrđivanje zemlje nadležne za postupak u vezi sa zahtjevom za azil. Azil služi za dobivanje materijalnih uvjeta kao što su smještaj i hrana. Dodjeljuje se status izbjeglice ili dodatne zaštite na temelju kojeg osoba dobiva određena prava. Kao što su mogućnost dobivanja dozvole boravka, pristup tržištu rada i zdravstvenoj skrbi. U slučaju negativne odluke za tražitelja azila, moguće se podnijeti žalbu.

SUZBIJANJE NEREGULARNOG USELJAVANJA

Useljenici mogu pokušati ući u EU kopnenim, morskim ili zračnim putem na nepropisan način ili uporabom lažnih putnih isprava. Pritom se često oslanjaju na kriminalne organizacije koje im u tom smislu mogu pomoći. Povratak neregularnih useljenika u njihove matične zemlje također je ključan element održive i vjerodostojne politike useljavanja. Jedinstveni standardi i postupci za povratak državljana zemalja izvan EU-a koji nedopušteno borave u EU-u temelje se na potpunom poštovanju njihovih temeljnih prava (u skladu s Poveljom Europske unije o temeljnim pravima) i njima se prije svega potiče njihov dobrovoljni odlazak.

Tijekom prošlog desetljeća došlo je do znatnih napredaka u području politike upravljanja granicama, što je vidljivo iz uspostavljanja instrumenata i agencija poput Schengenskog informacijskog sustava, viznog informacijskog sustava i Europske agencije za graničnu obalnu stražu. Nakon kratkog razdoblja konsolidacije, izazovi povezani s priljevom izbjeglica i migranata, kao i povećana zabrinutost oko sigurnosti, potaknuli su novo razdoblje aktivnosti, uz momak prema izravnijoj operativnoj potpori i europeizaciji politike upravljanja granicama.

POSVOJENJE U HRVATSKOM PRAVNOM SUSTAVU

MAJA ČALUŠIĆ

KLNIKA NEWS

Obiteljskim zakonom NN 98/19 (u dalnjem tekstu: Zakon), Pravilnikom o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaju stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju izvješća o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenja registra o posvojenjima i Pravilnikom o načinu vođenja očeviđnika i spisa predmeta o posvojenju te sadržaju izvješća o prilagodbi djeteta u posvojiteljskoj obitelji uređeni su sadržaj i svrha posvojenja.

Prema Zakonu, posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Na taj način stvara

se trajni odnos između roditelja i djeteta. Posvojitelji posvojenjem stječu pravo na roditeljsku skrb, a posvojenje se može zasnovati samo ako je u skladu s dobrobiti djeteta te će se u postupku posvojenja procjenjivati osobine posvojitelja u odnosu na djetetovu dobrobit.

Prema Zakonu razlikujemo prepostavke posvojenja na strani djeteta i s druge strane, na strani posvojitelja.

U vezi s prepostavkama na strani djeteta, posvojenje se može zasnovati do osamnaeste godine djetetova života, tj. do punoljetnosti. Ako je djetetovo podrijetlo nepoznato, ono se može posvojiti nakon isteka tri mjeseca od djetetova rođenja, odnosno od napuštanja djeteta. Iz Zakona postoje dvije zabrane

posvojenja. Prva zabrana se odnosi na posvojenje srodnika ili štićenika. Naime, ne može se posvojiti krvni srodnik u ravnoj lozi, brat, odnosno sestra. Također, skrbnik ne može posvojiti svojega štićenika dok ga dužnosti skrbnika ne razriješi centar za socijalnu skrb. Druga zabrana posvojenja odnosi se na djecu čiji su roditelji maloljetni. Naime, u tome slučaju posvojenje nije moguće. Iznimno, može se posvojiti dijete maloljetnih roditelja nakon godinu dana od rođenja djeteta pod uvjetom da nema izgleda da će se ono podizati u obitelji roditelja ili bake i djeda, odnosno drugih bližih srodnika. U tome slučaju, za posvojenje je potreban pristanak maloljetnih roditelja.

Zakon navodi tko može, odnosno ne može biti posvojitelj. Posvojitelj može biti osoba u dobi od najmanje dvadeset i jedne godine, a koja je od posvojenika starija najmanje osamnaest godina. Međutim, ako postoje osobito opravdani razlozi, Zakon dopušta da posvojitelj bude osoba mlađa od dvadeset i jedne godine, a koja je od posvojenika starija najmanje osamnaest godina. Dijete mogu posvojiti bračni i izvanbračni drugovi zajedno, jedan bračni ili izvanbračni drug, ako je drugi roditelj ili posvojitelj djeteta, jedan bračni, tj. izvanbračni drug uz pristanak drugoga te osoba koja nije u braku ili izvanbračnoj zajednici. U pravilu, dijete može posvojiti hrvatski državljanin. Iznimno, posvojitelji mogu biti i strani državljeni ako je to u najboljem

interesu djeteta. U toj situaciji, posvojenje se može zasnovati samo uz prethodno odobrenje ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Dakako, postoje i zabrane posvojenja na strani posvojitelja. Prema tome, dijete ne može posvojiti osoba koja je lišena prava na roditeljsku skrb, osoba lišena poslovne sposobnosti te osoba čije dosadašnje ponašanje upućuje na to da joj nije poželjno povjeriti roditeljsku skrb o djetetu.

U pravilu je za posvojenje potreban pristanak roditelja, odnosno pristanak neće biti potreban ako je tako određeno Zakonom. U situaciji da pristanak za posvojenje daju maloljetni roditelji, oni moraju biti u stanju razumjeti značenje svoga pristanka o čemu ih je dužan na prikidan način informirati centar za socijalnu skrb. Zakon s druge strane propisuje kada pristanak roditelja nije potreban. To su situacije kada je roditelj djeteta umro, nestao ili nepoznat ili lišen prava na roditeljsku skrb. U slučaju da želi opozvati pristanak na posvojenje, isto može u roku od trideset dana od potpisivanja zapisnika o pristanku za posvojenje.

Budući da se vodi računa i o dobrobiti djeteta, ako je ono starije od dvanaest godina, potreban je njegov pristanak za posvojenje, a isti može opozvati sve do pravomoćnosti rješenja o posvojenju. Također, sukladno njegovoj dobrobiti, dijete ima pravo znati da je posvojeno.

U Zakonu su navedene i dužnosti centra za socijalnu skrb u postupku posvojenja koji provodi procjenu podobnosti i prikladnosti za posvojenje. Osim toga, navodi se da i odluka suda u izvanparničnom postupku može nadomjestiti pristanak roditelja u točno određenim situacijama.

Nakon zasnivanja posvojenja, zabranjeno je osporavanje podrijetla djeteta, odnosno nije dopušteno osporavanje ni utvrđivanje majčinstva ili očinstva. Posvojenjem nastaje među posvojiteljem i njegovim srodnicima s jedne strane te posvojenikom i njegovim potomcima s druge strane neraskidiv odnos srodstva i sva prava i dužnosti koje iz toga proizlaze. S druge strane, posvojenjem prestaju međusobna prava i dužnosti posvojenika i njegovih krvnih srodnika.

Također, nakon posvojenja posvojitelji određuju osobno ime posvojeniku, a posvojenik dobiva njihovo prezime. Osim toga, posvojenjem posvojenik i njegovi potomci stječu pravo nasljedivanja posvojitelja, ali i njegovih krvnih srodnika i srodnika po posvojenju.

U vezi s pravnim lijekovima, protiv rješenja o zasnivanju posvojenja stranka može podnijeti žalbu ministarstvu nadležnom za poslove socijalne skrbi. Kada to rješenje o posvojenju postane pravomoćno, posvojenje je zasnovano.

EUROPSKI OVRŠNI NASLOV

privatnog prava na europskoj razini je ujednačavanje nacionalnih međunarodnih privatnih prava i nestajanje potrebe da se ista materija regulira nacionalnim međunarodnim privatnim pravom.

Uredba o EONu dio je prava Europske unije i ima primat u odnosu na primjenu nacionalnog prava, u cijelosti je pravno obvezujuća te se izravno primjenjuje u državama članicama. Odredbe o EONu koje se nalaze u Četvrtom dijelu Ovršnog zakona nisu transponirane odredbe same Uredbe o EONu, već je europski zakonodavac odredena pitanja iz Uredbe o EONu prepustio nacionalnim zakonodavcima da ih sami normiraju.

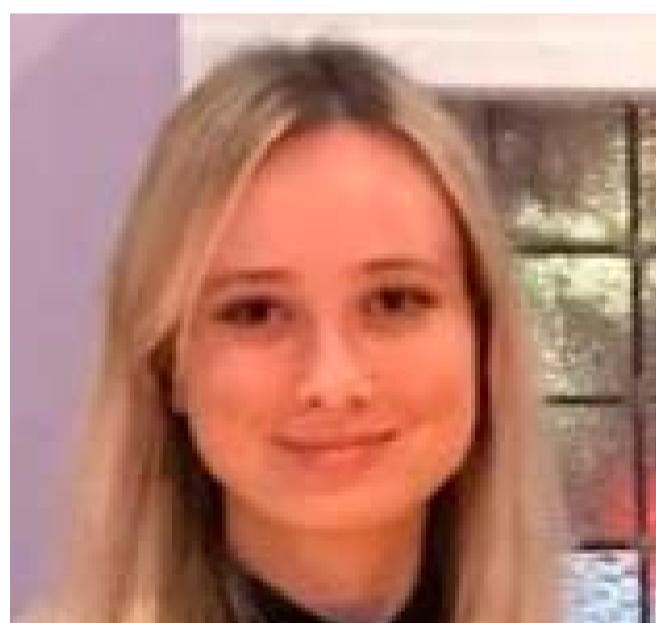
EON se primjenjuje u slučajevima kada vjerovnik iz jedne države članice (osim Danske) želi provesti ovru temeljem sudske odluke, sudske nagodbe ili javne isprave donesene/ sklopljene/sastavljene u državi članici različitoj od države članice u kojoj se ovra namjerava provesti, samo ako se radi o nespornim tražbinama.

Uredba o EONu nije jedini izvor međunarodnog privatnog prava koji regulira osnaženje ovršnog akta za upotrebu izvan zemlje podrijetla akta. Uredba (EC) broj 44/2001 o nadležnosti, priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovackim stvarima (tzv. Uredba Brisel I) također regulira priznanje stranih sudske odluke, sudske nagodbe te javnih isprava. Materijalno područje primjene Uredbe Brisel I je puno šire od Uredbe o EONu pošto uz priznanje, regulira i procesnopravna pitanja nadležnosti i ovre. Za razliku od Uredbe o EONu, Uredba Brisel I predviđa intermedijarni postupak priznanja, u kojemu nadležni organ države u kojoj će se provesti ovra ispituje da li odluka čije se priznanje traži zadovoljava uvjete koji su propisani uredbom. Nakon ishođenja takve potvrde o priznanju vjerovnik može pokrenuti postupak provedbe ovre.

Osnovna razlika između Uredbe Brisel I i Uredbe o EONu je u mjestu osnaženja ovršnog akta za upotrebu izvan države podrijetla. Prema Uredbi o EONu za izdavanje potvrde o EONu nadležno je tijelo države podrijetla odluke, nagodbe odnosno javne isprave, dok je prema Uredbi Brisel I nadležno tijelo države gdje će se provesti ovra odluke, nagodbe ili javne isprave čije se priznanje traži. Isto tako, priznanje prema Uredbi Brisel I vrijedi samo za državu u kojoj je priznanje ishodeno, dok je potvrda o EON primjenjiva u svim državama članicama EU, osim Danske. U članku 27. Uredbe o EONu regulirano je da Uredba ne utječe na mogućnost traženja priznanja i izvršenja, u skladu s Uredbom Brisel I, sudske odluke, sudske nagodbe ili javne isprave o nespornim tražbinama. Iz toga možemo zaključiti kako odluka kojom uredbom će se osnažiti ovršni akt za provedbu u inozemstvu, ostaje na vjerovniku, barem u pogledu onih isprava koje po svojem datumu nastanka otvaraju primjenu i jedne i druge uredbe.

Kako bi odredili možemo li norme određenog zakonodavnog akta primijeniti na konkretnu pravnu situaciju moramo odrediti njihovo vremensko važenje (lat. ratione temporis), materijalno područje primjene (lat. ratione materiae) te zemljopisno područje primjene (lat. ratione loci).

VALERIJA NOVAČKI

Europski ovršni naslov, odnosno Uredba (EZ) br. 805/2004 o uvodenju europskog naloga za izvršenje za nesporne tražbine (u dalnjem tekstu: Uredba o EONu), je potvrda uz sudske odluke, sudske nagodbe ili javnu ispravu, koja omogućava istima slobodno cirkuliranje unutar EU. Uredbom o EONu omogućio se slobodan protok sudske odluke, sudske nagodbe i javnih isprava u svim državama članicama, bez ikakvih posrednih postupaka koje bi trebalo pokrenuti u državi članici izvršenja prije priznanja i ovre.

Ova se Uredba primjenjuje na sudske odluke, sudske nagodbe i javne isprave koje se odnose na nesporne tražbine. Pojam „nespora tražbina“ trebao bi obuhvatiti sve situacije u kojima je vjerovnik, ako je dokazano da dužnik nije osporavao vrstu ili visinu novčane tražbine, dobio sudske odluke protiv dužnika ili izvršivu ispravu u kojoj se tražio izričit dužnikov pristanak, bez obzira radilo se o sudske nagodbi ili o autentičnoj ispravi.

Uredba o EONu je dio sekundarnog zakonodavstva EU koja sadrži procesnopravne pretpostavke čiji zadovoljenje je preduvjet za upotrebu odluke, sudske nagodbe ili javne isprave izvan granica države njihova podrijetla. Cilj normiranja međunarodnog

I. Vremensko važenje

Prema člancima 26. i 33. Uredbe o EONu, ista se primjenjuje na sudske odluke, sudske nagodbe, javne isprave donesene, sklopljene, sastavljene nakon stupanja na snagu Uredbe. Uredba o EONu stupila je na snagu 21. siječnja 2005.g., a primjenjuje se od 21. listopada 2005. g. Za Republiku Hrvatsku, odnosno za sudske odluke, sudske nagodbe i javne isprave, koje su donesene, sklopljene, sastavljene na teritoriju Republike Hrvatske, Uredba o EONu počela se primjenjivati tek od 1. srpnja 2013. godine. Stoga, potvrda o EONu izdaje se samo uz sudske odluke, sudske nagodbe te javne isprave, koje su donesene, sklopljene ili sastavljene nakon 1. srpnja 2013.g.

II. Materijalno područje primjene

Uredba o EONu primjenjuje se u građanskim i trgovackim stvarima, a ne primjenjuje se u:

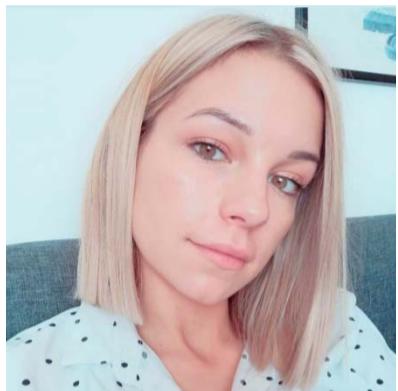
- u poreznim, carinskim i upravnim stvarima ili u stvarima koje se odnose na odgovornost država za činidbe ili propuštanja prilikom njihova dje-lovanja kao nositelja vlasti;
- na osobni status ili pravnu i poslovnu sposobnost, bračne imovinske odnose, oporuke te zakonsko nasljeđivanje;
- na stečaj, likvidaciju i druge slične postupke;
- na socijalno osiguranje;
- na arbitražu.

III. Zemljopisno područje primjene

Uredba o EONu primjenjuje se u državama članicama Europske Unije, osim Danske.

Uredba o EONu propisuje pravilo da žalba protiv potvrde o EONu nije dopuštena. No dužnik, neovisno o tome, ima pravo tražiti ispravak potvrde ako potvrda sadrži pogrešku, te tražiti ukidanje potvrde o EON-u ako je izdana neosnovano. Ako je ovršna isprava prestala biti ovršna ili je ovršnost odgođena li suspendirana, dužnik ima pravo tražiti od nadležnog organa izdavanje „Potvrde o neizvrsnosti ili ograničenju ovršivosti“

ZAPOŠLJAVANJE PREKO AGENCIJE

KRISTINA ZAVŽEL

SARA TRTICA

Agencija za zapošljavanje relativno je nov pojam u Republici Hrvatskoj. Zakonski je rad agencija omogućen i reguliran tek izmjenama i dopunama Zakona o radu iz 2003. godine. Agencije za zapošljavanje mogu biti privatne i državne te se koriste kao eksterni izvori regrutiranja. Važnost regrutiranja za cijelokupno upravljanje ljudskim resursima definira se kao postupak povezivanja onih koji nude slobodna radna mjesta i onih koji traže novo radno mjesto. Agencije za zapošljavanje su posrednici između poslodavaca i radnika te se u tome očituje njihova važnost. Poslodavac je fizička ili pravna osoba koja zapošljava radnika i za koju radnik u radnom odnosu obavlja određene poslove, a radnik je fizička osoba koja u radnom odnosu obavlja odredene poslove za poslodavca. Poslodavac je obvezan u radnom odnosu radniku dati posao te mu za obavljeni rad isplatiti plaću, a radnik je obvezan prema uputama koje poslodavac daje u skladu s naravi i vrstom rada, osobno obavljati preuzeti posao.

Rad putem agencija za privremeno zapošljavanje je zapravo trostrani pravni odnos. To znači da postoje tri strane: agencija, agencijski radnik i posudječe, odnosno korisnik. S jedne strane je tu ugovor o radu između agencije i agencijskog radnika, a s druge ugovor o ustupanju između agencije i korisnika na temelju kojeg korisnik može koristiti rad radnika tijekom trajanja ustupanja. Na temelju tih ugovora se stvara odnos agencijskog radnika i korisnika koji se ne temelji na ugovoru. Jedini je formalni poslodavac radnik agencija s kojom je skloplio ugovor o radu. Obveze agencije prema ustupljenim radnicima, kao i odnos korisnika i radnika uređene su odredbama članaka 44.- 52. Zakona o radu.

Nakon što je zakonski je rad agencija omogućen 2003. godine uslijedilo je otvaranje niza agencija koje su najprije zapošljavale pa ustupale domaće radnike hrvatskim poslodavcima. Stupanjem Hrvatske u EU, sve se više agencija orijentiralo na posredovanje ili ustupanje radnika stranim poslodavcima u drugim zemljama EU. Tek posljednjih nekoliko godina zaživjele su i agencije koje su počele dovoditi na rad državljane Trećih zemalja (sve koje nisu u EU ili EGP) u Hrvatsku. Najprije se potreba za takvim zapošljavanjem javila u građevinskom sektoru, a ubrzo i u turističkom te u industriji. Sve je popularnije i sezonsko zapošljavanje u poljoprivredi.

Poslove privremenog zapošljavanja može obavljati samo Agencija za privremeno zapošljavanje. Agencija može obavljati poslove ustupanja radnika korisnicima pod uvjetom da te poslove obavlja kao jedinu djelatnost, a s obavljanjem djelatnosti može početi tek nakon što je registrana prema posebnom propisu i upisana u evidenciju nadležnog Ministarstva.

Agencija i radnik sklapaju ugovor o radu, koji spada u atipične ugovore o radu. Posebnosti tog ugovora od-

nose se na sâmo određenje poslodavca (agencije), trajanje ugovora, mogućnosti njegova prestanka, a ponajprije na odnos između agencije i radnika. One proizlaze iz činjenice da radnik ne obavlja rad prema uputama poslodavca, nego onoga tko je u određenom trenutku korisnik, zbog čega se obveze poslodavca dijele između agencije i korisnika. Radni odnos između agencije i radnika tek je jedan od tri odnosa važna za privremeni agencijski rad. Agencija je u poslovnom odnosu s korisnikom, od kojega prima naknadu za obavljenu uslugu, dok korisnik i agencijski radnik nisu u formalnom ugovornom odnosu.

Agencija vrši obračun i isplatu plaće, potrebne prijave radnika kod nadležnih tijela, plaća sva porezna davanja i doprinose i slično, temeljem obračuna za isplatu plaće koji Agenciji dostavlja korisnik. Plaća i drugi uvjeti rada ustupljenog radnika ne smiju biti manji od plaće ili nepovoljniji od ugoveta rada radnika zaposlenih kod korisnika na istim poslovima.

Za korištenje agencijskog rada se poslodavci često odlučuju kako bi smanjili troškove rada i osigurali veću fleksibilnost pri organizaciji rada. Osim dobrobiti za poslodavce, agencijski rad pomaže nezaposlenima da se uključe u tržite rada. Agencijski radnici su najčešće mlađi radnici i oni s nižim kvalifikacijama.

Većina agencija prima otvorene zamolbe za uvrštenje u njihovu bazu životopisa. U tom slučaju oni vas kontaktiraju ako traže kandidata vašeg profila. No svakako se informirajte prije nego im pošaljete svoj životopis. U Hrvatskoj je trenutno aktivan veliki broj agencija pa se tako i stvara pitanje kako između nekoliko stotina agencija odabrat će onu koja je najbolja za ispunjenje zadanih ciljeva? Najveća je poteškoća, po našem mišljenju, i poslodavcima i agencijama nedostatak uzajamnog povjerenja.

Dobra ‘stara’ preporuka još je uvijek najveće jامstvo da će se posao između agencije i poslodavca u Hrvatskoj zaista i dogoditi. No, ni dobri međuljudski odnosi ne jamče uspješnu suradnju. Svjesni smo da poslodavci mogu birati među mnoštvom agencija kojoj će pružiti povjerenje i povjeriti izbor kadra za nove radne pobjede. Stoga donosimo smjernice koje bi vama, poslodavcima, trebale olakšati odabir agencije-partnera.

Kad razmatramo stupanje u poslovnu suradnju s novim partnerom, običaj je provjeriti strukturu njegovog poslovnog entiteta te uspješnost poslovanja. Ništa drugčije ne bi trebalo biti ni kada pretražujemo agencije za zapošljavanje. Iako oblik entiteta ne mora biti presudan u odabiru, nije svejedno je li agencija d.o.o., j.d.o.o. ili obrt. Također, u sudskom registru valja provjeriti i vlasnikov/osnivačev/direktorov portfelj poduzeća i vidjeti otvara li nova češće nego što odlazi kod frizera. Uputno je i iščitati dostupna finansijska izvješća svake agencije koja posluje dulje od godinu dana kako bi se uvjerili u stabilnost njenog poslovanja.

Lista agencija za posredovanje pri zapošljavanje u Hrvatskoj: Adecco Hrvatska , Alexander Hughes d.o.o. Bright Future j.d.o.o., Dekra za privremeno zapošljavanje, Demano privremeno zapošljavanje d.o.o., DGS , Dr. Pendl & Dr. Piswanger, Hill International, Lugera & Makler, Uspinjača, Manpower d.o.o., My Fides j.d.o.o, Naton ljudski potencijali d.o.o., Neumann & Partners d.o.o., Neumann & Partners d.o.o., Personal International Agency d.o.o. ,Personal & Professional ,Primus Group d.o.o. ,Profesio d.o.o. za privremeno zapošljavanje i posredovanje pri zapošljavanju, Talentor HrvatskaTrenkwalder kadrovske usluge, Trenkwalder za privremeno zapošljavanje, UPS, Win Win Group d.o.o.

Skrećemo pažnju na sljedeći korak koji se često izostavlja ili prešućuje. Radi se o provjeri temelja poslovanja agencije. Najvažnije je, dakako, posredovanje licence Ministarstva rada i mirovinskog sustava za obavljanje djelatnosti agencija za zapošljavanje. Te je licence u pravilu vrlo lako ishoditi, ali bez uvida u njih poslodavac se nikako ne bi trebao upustiti u suradnju s agencijom. Obratite pažnju na to i u prijedlogu ugovora koje će vam slati agencija za zapošljavanje – broj licence za posredovanje ili ustupanje bi se zakonski morao nalaziti odmah iza naziva agencije kao ugovorne strane.

Svaka agencija za zapošljavanje koja angažira radnike iz drugih zemalja mora te procedure temeljiti na ugovorima s pravnim entitetima, najčešće agencijama, iz tih zemalja. Čak i ako to ne uvjetuju domaći zakoni, najčešće je to slučaj s domicilnim zakonima tih zemalja. Poslodavci, pitajte za naziv, licencu te predviđenje ugovora s agencijom preko koje vaš potencijalni partner angažira radnike! Naravno, to neće

biti jamstvo pouzdanosti vaše suradnje, ali daje na kredibilitetu agencije s kojom želite poslovati.

AGENCIJA – NJENE USLUGE I MODEL RADA

Utvrđili smo da vaš potencijalni partner zadovoljava osnovne kriterije zdravog i čistog poslovanja. No, želi li odabrana agencija za zapošljavanje ‘proći do datnu milju’ za vas? Koje usluge nudi? Kakve brige i obveze ostaju na vama kao poslodavcu? Postoji li jamstvo kvalitete radnika ili neispunjena ugovornih obveza? Ta se pitanja svakako morate pitati kad razmatrate suradnju s agencijom.

Model rada agencije za zapošljavanje odnosi se po najviše na to orijentira li se agencija na posredovanje pri zapošljavanju ili pak ustupanje radnika. U prvom modelu agencija pronalazi radnike, pomaže ishoditi potrebne dokumente za njihov boravak i rad u Hrvatskoj te koordinira dolazak radnika kod poslodavca. Dozvola za boravak i rad pritom glasi na poslodavca te on vodi brigu o radnicima od početka njihovog rada. Kod ustupanja radnika, agencija je poslodavac koja privremeno ustupa te radnike

poslodavcu s kojim ima ugovor. Kod tog modela poslodavac ima manje obveza i narav suradnje je fleksibilnija, ali najčešće su troškovi ukupno veći. Poslodavac bi trebao primiti jasne i precizne informacije od agencije kako bi unaprijed odlučio koji mu model zapošljavanja više odgovara.

Čak i kad agencija nudi ‘samo potpiši i plaćaj’ model, potrudite se i maksimalno uključite u proces. Zatražite životopise kandidata, napravite svoj preliminarni odabir pa organizirajte s agencijom video intervju kandidata iz užeg kruga. To zasigurno neće biti važno poljoprivredniku koji traži 50 sezona za branje voća. No, od velike je važnosti industriјalcu koji zapošljava pet zavarivača. Također, angažirajte osobu od povjerenja unutar ili izvan vašeg poduzeća koja će podnosi zahtjeve za dozvole za boravak i rad. Na taj način agencija neće imati uvid u vaš korisnički račun pri HZZ-u, što je važno s obzirom na povjerljive informacije o poslovanju i radnicima koje taj račun sadrži. U ugovoru možete tražiti i da vas agencija na tjednoj

razini izvještava o tijeku procedure angažmana stranih radnika.

ŠTO JE S NAKNADOM?

U konačnici, ako agencija za zapošljavanje posluje barem godinu ili dvije, pitajte ju i sami provjerite njene reference drugih poslodavaca. Često će se agencije same pohvaliti uspješnim suradnjama na svojoj web stranici i društvenim mrežama, koje su još jedan pokazatelj transparentnog i modernog poslovanja agencije koja ne ‘pliva mutnim vodom’. Tek kada dobijete zaokruženu sliku o agenciji i stavite sve ‘na papir’, razmislite o naknadi koju agencija traži po pojedinom radniku. Ako se radi o posredovanju i vašem trošku svih dokumenata i dolaska radnika uoči početka njihovog rada, naknada bi trebala iznositi između jedne i dvije bruto 2 plaće pojedinog radnika. Manje od tog iznosa je odlično, ali zapitajte se iz čijeg se džepa tada zaista naplaćuje agencija. Ako je iznos viši, agencija to po svim gore navedenim točkama mora opravdati.

JELENA LUČIĆ

Briga za okoliš i podizanje svijesti o klimatskim promjenama u kratkom roku postale su jedne od najvažnijih tema modernog društva. Imajući na umu nedavne događaje u bliskom susjedstvu, kada je tisuće građana Republike Srbije, nezadovoljno načinom na koji vlast brine o okolišu i zdravlju ljudi koji žive u istom, mirnim prosvjedima blokiralo promet u gradovima diljem države, jasno nam je kako je u 21. stoljeću pravo na život u čistom i zdravom okolišu postalo jedno od onih prava za koje se građani moraju izboriti.

„Zeleni“ pokreti u Europi urodili su plodom – zakonodavne promjene na razini Europske Unije u pogledu brige za okoliš i klimatskih promjena ukazuju na to da je zakonodavac prepoznao stavove građana i opasnost koja prijeti cijelom društvu te na modern i sveobuhvatan način započeo transformaciju i realizaciju širokog spektra propisa, projekata i aktivnosti u cilju smanjenja onečišćenja, prelaska na čisto kružno gospodarstvo, zaustavljanja abnormalnih trendova klimatskih promjena te obnove biološke raznolikosti. Na koji način je ova problematika vezana za naslov članka – studenti i željeznica? Poveznica je nekoliko, a jedna od prvih i najbitnijih je činjenica da su studenti i mladi već tradicionalno pokretači velikih društvenih promjena. Za studentske gradove, izuzev kvalitete obrazovnih programa i društvenih sadržaja, od iznimnog je značaja prometna infrastruktura te kvaliteta i sigurnost iste. U nastojanju da Europa postane prvi kontinent koji će postići klimatsku neutralnost, Europska Unija donijela je strateški dokument – Europski zeleni plan, kojim su obuhvaćeni svi gospodarski sektori, a klimatska neutralnost planira se postići do 2050. godine. Europska Komisija je za vrijeme hrvatskog predsjedanja Vijećem EU pokrenula inicijativu za

STUDENTI I ŽELJEZNICA (U SVJETLU EUROPSKE GODINE ŽELJEZNICE)

proglašenjem 2021. godine Europskom godinom željeznice, kako bi se istaknula važnost željezničkog prometa u postizanju klimatske neutralnosti kontinenta.

Cilj Europske godine željeznice je između ostalog i poticanje građana na korištenje željezničkog prijevoza kako u tuzemstvu, tako i za inozemna putovanja, a sama kampanja pod hashtagom #EUyerafrail osobito je orijentirana mladim ljudima, kojima željeznički prijevoznici diljem Europe nude povoljnije uvjete putovanja. Jedna od popularnijih pogodnosti je *Interrail* karta za mlade, uz koju mлади od 12. do 27. godine mogu po povoljnijim cijenama putovati neograničeno od 4 dana do 3 mjeseca u 33 države na europskim željezničkim mrežama. Broj dana putovanja ovisi o odabranom paketu, kao i cijena, a korištenje karte je u potpunosti fleksibilno u odabranom razdoblju – primjerice, *Interrail* karta koja nudi četiri dana putovanja u roku jednog mjeseca može se koristiti bilo koja četiri dana u mjesecu, uzastopno ili zasebno, te su sva putovanja u tom danu uračunata u cijenu karte. Karta se može kupiti do 11 mjeseci prije putovanja a dolazi u obliku digitalne propusnice koja stiže u mobilnu aplikaciju odmah nakon kupovine, koja je brza i jednostavna zahvaljujući preglednom sustavu *online* prodaje karti. *Interrail* način putovanja tako privlači sve više mlađih ljudi, koji po relativno niskim cijenama imaju priliku putovati na siguran, ekološki prihvatljiv, brz i udoban način te iz nove perspektive promatrati svijet oko sebe.

Studenti i mlađi u Republici Hrvatskoj također uživaju posebne povlastice pri korištenju željezničkog prijevoza. HŽ putnički prijevoz d.o.o. (dalje: HŽPP), društvo koje u RH pruža usluge željezničkog prijevoza putnika, studentima i mlađima nudi nekoliko pogodnosti. Studentima je na raspolaganju pametna kartica koja nudi 50% popusta na neograničen broj jednosmjernih i povratnih putovanja tijekom cijele godine a karticu je moguće izraditi po cijeni od 50,00 kn, uz predočenje dokaza o statusu studenta. Posebnu pogodnost za redovne studente predstavljaju besplatne i sufinancirane karte za putovanja od mjesta prebivališta do mjesta studiranja, koje studenti-

ma omogućuju županije, gradovi i općine koji su o tome sklopili ugovor s HŽPP. Ova mjeru se iznimno uspješnom pokazala upravo u Osječko-baranjskoj županiji, koja je od prvotnih 300 u kratkom roku došla do 1500 sufinanciranih studentskih karti za koje županija trenutno iz proračuna izdvaja više od milijun kuna. Iskaznica za mlađe K-33j omogućuje mlađima od 12. do 26. godine, koji su hrvatski državljeni s prebivalištem u RH, 30% popusta na neograničen broj putovanja na relacijama duljim od 25 km. Mlađima iz Hrvatske, ali i inozemstva, na raspolaganju su i EYCA, hi.euro, ISIC-SCHOLAR te ISIC-STUDENT iskaznice koje omogućuju 25% popusta na neograničen broj putovanja, također na relacijama duljim od 25 km.

Jasno je kako za privlačenje većeg broja korisnika željezničkog prijevoza, a osobito mlađih, treba učiniti puno više od povlastica, ponajprije ulaganjima u željeznički promet, infrastrukturu, vozila i usluge, kako bi željeznička mreža u državi ali i na razini Europske Unije dostigla svoj puni potencijal i omogućila eliminaciju ili smanjenje korištenja onih vrsta prijevoza koji pojačano zagadjuju okoliš. Europska godina željeznice potaknula je države članice da više pažnje poklone ovoj temi i promjene su već osjetne, a u nadolazećim godinama putovanje željeznicom će zasigurno doći na novu razinu kako u pogledu sigurnosti i kvalitete, tako i u pogledu brzine i udobnosti. U iščekivanju pozitivnih promjena, svatko od nas može biti dio tih promjena i svojim djelovanjem pridonijeti borbi za čist i zdrav okoliš – ono najbitnije što ostavljamo budućim naraštajima.

1. UDRUGA HUMANUM I PRAVNA KLINIKA „OSIJEK PRO BONO“

U Pleternici 17. studenog učenicima Ekonomsko-škole Požega - smjer upravni referent održana je simulacija suđenja u organizaciji naših studenata

mentora uz participaciju izvrsnih učenika Ekonomske škole. Učenici su imali priliku vidjeti kako izgleda sudska rasprava te su uspješno odradili uloge stranaka, svjedoka i vještaka u postupku.

Cilj simulacije suđenja iz domene obiteljskopravnih predmeta bio je dvojak - upoznati učenike s tim jekom i načinom provođenja sudskog postupka te

prava stranaka i suda u postupku s jedne strane te promovirati pravnu struku i obrazovanje kao jednu od ključnih društvenih disciplina i zanata.

Nakon radionice studenti mentori su u prostorijama Gradske uprave Pleternica u suradnji s Udrugom za zaštitu i promicanje ljudskih prava Humanum zaprimali stranke i pružali besplatnu pravnu pomoć.

Studenti kliničari i učenici

Članovi Udruge za zaštitu i promicanje ljudskih prava Humanum i članovi Pravne klinike „OSIJEK PRO BONO“

2. CENTAR ZA MIR, NENASILJE I LJUDSKA PRAVA – OSIJEK I PRAVNA KLINIKA „OSIJEK PRO BONO“

Imali smo čest ugostiti gospodiju Nataliju Havelku, izvršnu direktoricu Centra za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek. Kroz zanimljiv i ugodan razgovor razmjenili smo iskustva te se informirali o načinu rada Centra za mir. Kroz zanimljive i poučne suradnje nastojimo pružiti našim kliničarima uvid u rad drugih ovlaštenih pružatelja besplatne pravne pomoći te kroz razgovor i smjernice osigurati našim kliničarima da razvijaju studentske i kliničke vještine.

Na fotografiji: gospođa Natalija Havelka, izvršna direktorka Centra za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek i studenti kliničari

3. PRAVNA KLINIKA PRAVNOG FAKULTETA U RIJECI I PRAVNA KLINIKA „OSIJEK PRO BONO“

U listopadu 2021. posjetili su nas kolege s Pravnog fakulteta u Rijeci koji su ove godine osnovali svoju

Pravnu kliniku.

Kroz ugodno druženje i razgovor predstavili smo naš rad i podijelili iskustva te način na koji smo razvijali našu kliniku od osnivanja. Pozdravljamo inicijativu Pravnog fakulteta u Rijeci da djelovanjem Pravne klinike omoguće svojim studentima

kliničko obrazovanje te pružanje besplatne pravne pomoći građanima u potrebi.

Izrazito nam je draga što smo imali priliku družiti se s kolegama, želimo im puno sreće, uspjeha i stjecenog znanja u radu.

O NAMA

ANA-MARIJA MARIĆ

1. Tko smo mi?

- studenti viših godina Pravnog fakulteta u Osijeku motivirani za razvijanje i unapređivanje praktičnih znanja i vještina te promicanje uloge Pravnog fakulteta u Osijeku kao društveno odgovorne institucije osobito zainteresirane za promicanje jednakosti svih osoba pred zakonom i djelotvorno ostvarenje prava i pravne zaštite za sve osobe bez obzira na njihov materijalni status.

2. Što radimo?

- u Pravnoj klinici Pravnog fakulteta u Osijeku "OSIJEK PRO BONO" smatramo da svatko, a osobito osobe lošeg imovnog stanja trebaju imati pravo na inicijalnu pravnu pomoć u vidu opće pravne informacije u skladu sa Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći (NN 143/13, 98/19) u vezi s pravnim pitanjima i teškoćama koje imaju, odnosno putem pravnih informacija želimo našim građanima približiti pravo i pomoći u boljem razumijevanju prava i pravnih mogućnosti.

3. Kome pružamo pravnu pomoć?

- svima onima koji ispunjavaju uvjete za ostvarivanje primarne pravne pomoći, a to su preven-

stveno osobe slabijeg imovinskog statusa koje nemaju angažiranog odvjetnika, koje ispunе i dostave suglasnosti i privole za obradu osobnih podataka te čija su pitanja u našoj nadležnosti za rješavanje

4. Kako smo organizirani?

- ključ našeg rada su timovi odnosno grupe studenata pod vodstvom mentora kojima se dodjeljuju na rješavanje zaprimljeni predmeti
- nakon što su privole i predmet zaprimljeni stupamo rješavanju slučaja sukladno zakonima koji su relevantni za određeni predmet
- slučaj se rješava unutar roka od 14 dana, iznimno kraće ako se radi o predmetu s prekluzivnim rokovima
- posljednji, ali i najvažniji korak je "zeleno svjetlo" za obavljanje stranke u kojemu najvažniju ulogu imaju voditelj i profesori koji provode nadzor sadržaja informacije za stranku radi osiguranja kvalitete našeg rada i djelovanja

5. Kako i gdje nam se možete obratiti?

- grupe pravne klinike održavaju dežurstva svakog utorka i četvrtka tijekom akademske godine od 17:00 do 18:30 u uredu na adresi Ribarska 1, Osijek

- kontaktirati nas možete putem telefona na broj 031 327 822 ili mail adrese: osijekprobono@gmail.com putem kojih ćete dobiti upute o dalnjem postupanju (ispunjavanju obrazaca, terminu za sastanak, dostavi dokumentacije i sl.)

- upite također zaprimamo i putem online obrasca koji je dostupan na našoj web stranici <https://klinika.pravos.unios.hr/>

6. Dodatni načini pružanja pravnih informacija?

- u svijetu interneta i sve veće prisutnosti digitalizacije 21. stoljeća na našoj web stranici omogućena je pretraga pravnih informacija na temelju ključne riječi (npr. naziv zakonskog teksta ili ključna riječ – uzdržavanje, ugovor o radu i slično)
- osim toga, radimo na projektu u suradnji sa Slavonskom televizijom putem koje emitiramo kratke priloge pod nazivom "S PRAVOM KLINIKOM NA KAVI" o raznim aktualnim pravnim temama i pitanjima s kojima nam se građani najčešće javljaju, a koje osim u programu STV-a možete pronaći i na YouTube stranici https://www.youtube.com/results?search_query=s+pravnom+klinikom+na+kavi

